Protect children on the move

mario

СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ НА НЯКОИ ГРУПИ ДЕЦА В РИСК В БЪЛГАРИЯ

Protect children on the move

ПРОЕКТ „МАРИО” – СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ ЕКСПЛОАТАЦИЯ В ЕВРОПА”

„ЗАЩИТЕТЕ ДЕЦАТА В ДВИЖЕНИЕ”

СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ НА НЯКОИ ГРУПИ ДЕЦА В РИСК В БЪЛГАРИЯ

София, 2012 г.

Анализът е изготвен под ръководството на ECPAT Bulgaria – Сдружение „Пренебрегнати деца”– национална група на ECPAT International – “End Child Prostitution, Pornography and Trafficking for Sexual Purposes”, София.

ПРОЕКТ „МАРИО" – СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ ЕКСПЛОАТАЦИЯ В ЕВРОПА"

„Защитете децата в движение"

финансиран от Фондация ОАК, координаран от Terre des Hommes – Child Relief, Унгария и изпълняван от Terre des Hommes – Албания, Terre des Hommes - Косово, „Спасете децата" – Албания, Фондация „Ничии деца" – Полша, ECPAT – Холандия и ECPAT – България, Сдружение „Пренебрегнати деца".

PROJECT "MARIO - JOINT ACTION TO PROTECT CHILDREN FROM EXPLOITATION IN EUROPE

„**Protect children on the move"**

funded by OAK Foundation, coordinated by Terre des Hommes – Child Relief, Hungary and realized by Terre des Hommes – Albania, Terre des Hommes - Косово, Save the children– Albania, Nobody's Children Foundation – Poland, ECPAT – Netherlands and ECPAT – Bulgaria, Neglected Children Society

Тази публикация е изготвена под ръководствдото на ECPAT Bulgaria със съдействието на експертен екип в рамките на международен Проект „МАРИО – Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа", финансиран от Фондация ОАК.

Извадки от тази публикация могат да бъдат възпроизвеждани при условие, че се цитира източника, названието на проекта и финансиращата организация.

ECPAT – Bulgaria, Сдружение „Пренебрегнати деца"- национален клон на ECPAT International – "End Child Prostitution, Pornography and Trafficking for Sexual Purposes" – „Край на детската проституция, порнография и трафик за сексуални цели"

Съставители: Димитър Кюланов, дфн, социолог и Лидия Загорова, психолог, ECPAT Bulgaria, Национален координатор по проект "МАРИО - Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа"

Превод на английски: Георги Ванчев, ECPAT Bulgaria

Дизайн и печат: Калин Семерджиев, Сепа Инфома ООД

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

1. **ПРЕДГОВОР / 5**

2. **МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ / 9**
   - **2.1. Определения и понятия, използвани в анализа / 9**
   - **2.2. Списък на използваните съкращения на наименования на закони, институции и организации в текста / 11**
   - **2.3. Източници, използвани при подготовката на анализа / 11**

3. **ДЕЦА В КРИМИНОГЕНЕН И ВИКТИМОГЕНЕН РИСК / 12**
   - **3.1. Цел на анализа / 12**
   - **3.2. Деца в криминогенен риск / 13**
   - **3.2.1. Деца, бягащи от домовете си / 14**
   - **3.2.2. Деца, бягащи от училище / 15**
   - **3.2.3. Деца, бягащи от специализирани институции / 15**
   - **3.2.4. Скитащи и просещи деца / 16**
   - **3.2.4.1. Данни от Национален статистически институт / 16**
   - **3.2.4.2. Данни от неправителствени организации / 16**
   - **3.2.4.3. Данни от международни изследвания за просещи деца / 16**
   - **3.2.5. Безнадзорни деца / 18**
   - **3.2.6. Деца, употребяващи алкохол и наркотици / 20**
   - **3.2.7. Деца, извършващи престъпления / 21**
   - **3.3. Фактори за криминогенните и виктимогенните рискове за децата /23**
   - **3.4. Деца във виктимогенен риск / 24**
   - **3.4.1. Деца - жертви на престъпления / 24**
   - **3.4.2. Малтретирани деца / 27**
   - **3.4.3. Национална телефонна линия за деца - 116 111 / 28**
   - **3.4.4. Деца - жертви на насилие в семейството / 28**
   - **3.4.5. Деца - жертви на насилие между деца / 29**
   - **3.4.6. Деца – жертви на сексуална експлоатация / 29**
   - **3.4.6.1. Деца – жертви на насилствена проституция / 30**
   - **3.4.6.2. Деца - жертви на трафик / 30**
   - **3.4.6.2.1. Данни на ДАЗД по Координационния механизъм за реферирane и обгрижване на непридружени деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от чужбина / 30**
   - **3.4.6.2.2. Данни от Националната комисия за борба срещу трафика на хора/ 31**

   - **3.5. Заключения и препоръки към България относно детската сексуална експлоатация, трафика на деца за сексуална и трудова експлоатация, включени в международни доклади / 33**
   - **3.5.1. Заключения и препоръки от годишен доклад на Американския държавен департамент за състоянието и трафика на хора в 175 страни по света за 2010 г. / 33**
   - **3.5.2. Заключения и препоръки от ГРЕТА доклад на Експертната група за действия срещу трафика на хора относно изпълнението на Конвенцията на Съвета на Европа за действия срещу трафика на хора в България / 34**

3.6. Български деца – мигранти в улична ситуация в Гърция /35
3.6.1. Резултати от международно наблюдение и доклад „Уязвимост към експлоатаци и трафик на български деца и юноши в Гърция“ /по проект„Марио–Съвместни усилия за защита на децата от експлоатация в Европа“ / 35
3.6.2. Заключителни препоръки от Международна конференция “Децата – мигранти на Европа – Каква закрила?” , Европейски парламент, Брюксел, 26 май 2011 г. / 42

3.7. Препоръки за работа на институциите и неправителствените организации по превенция на криминогенните и виктимогенните рискове за децата / 46

4. КРИТИЧНИ АНАЛИЗИ НА БЪЛГАРСКИ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА НЯКОИ ИНСТИТУЦИИ, ПРЕДОСТАВЯЩИ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ ЗА ДЕЦА В РИСК И ПРОМЕНИТЕ В ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕЦАТА / 48
4.1. Кризисни центрове за деца, пострадали от трафик и насилие / 48
4.1.1. Коментари от изследвания на ECPAT Bulgaria и анализи от застъпническа платформа на Експертната група по проект „Марио“, 2011 г. / 48
Анализ на проблемните области, свързани с функционирането на Кризисните центрове за деца в България / 48
4.1.2. Коментари от доклад на Българския Хелзинкски Комитет „Кризисните центрове за деца: между социалната услуга и институцията”, 2011г./ 50
4.1.3. Коментари от становище на Националната мрежа за децата – „Обратна връзка на НМД по проект на Методическо ръководство за Кризисен център“, септември 2011 г. / 52

4.2. Коментари на Национална мрежа за децата от Алтернативния доклад за България по Универсалния периодичен преглед по правата на човека / UPR/, 2011 г. / 56
4.3. Становище на Националната мрежа за децата по Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за Омбудсмана / 59
4.4. Становище на НПО „Инициативен родителски комитет“ /ИРК/ по Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за омбудсмана, 2012 / 60
4.5. Становище на Националната мрежа за децата във връзка с националното обсъждане на Законопроекта за Закон за детето / 61

1. ПРЕДГОВОР

Настоящият ***Ситуационен анализ*** се реализира в рамките на международен проект ***„Марио - Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа“, финансиран от Фондация ОАК, координиран от Terre des Hommes - Унгария и изпълняван от организациите: Terre des Hommes - Албания, Terre des Hommes - Косово, Save the Children /„Спасете децата“/ - Албания, Nobody's Children Foundation /Фондация „Ничии деца“/ - Полша, ECPAT Холандия /End Child Prostitution, Pornography and Trafficking for Sexual Purposes/ и ECPAT - България, Сдружение „Пренебрегнати деца“.*** Проектът ***„Марио“*** се реализира в периода ***януари 2009 – март 2012*** **г**. и включва редица национални и транснационални дейности, за които подробна информация може да се намери на сайта на проекта: **www.marioproject.com**

През 2009 г. за целите на проекта ***ECPAT Bulgaria*** издаде и разпространи първия ситуационен анализ по проект „***Марио“,*** **озаглавен *„Ситуационен анализ на предприетите действия срещу сексуалната експлоатация на деца в България“.*** Докладът имаше за цел да предостави основна информация за размера и същността на различните форми на детска сексуална експлоатация, отнасяща се до децата на България; да анализира действията на държавата и неправителствените организации за превенция и противодействие на явлението; да посочи препоръките и коментарите на международни и български организации по отношение ангажиментите на нашата страна за борба срещу формите на сексуална експлоатация на децата. Анализът също имаше за цел да популяризира добрите практики на България в противодействието на сексуалната експлоатация на деца, но и да посочи празнините в решаването на проблемите, свързани със защитата на децата от проявленията на детската сексуалната експлоатация - насилствена проституция, трафик на деца за сексуални цели, детски секс туризъм, детска порнография, включително и в Интернет, сексуално насилие и т.н. Представена бе и информацията за напредъка и проблемите на страната ни по изпълнение на ангажиментите й по международни документи и стандарти за защита на децата от сексуална експлоатация, както и информация за междуинституционалното взаимодействие и международното сътрудничество в превенцията и борбата срещу различните форми на детска сексуална експлоатация в национален и международен мащаб.

Първият ситуационен анализ, посветен на проблемите на сексуалната експлотация на децата се превърна в база за осъществяване на различни дейности на ***ECPAT Bulgaria*** и ***Експертната група по проект „Марио“.*** Той послужи като отправна точка за провеждане на предвидените проектни дейности, като: ***застъпническа дейност на Експертната група по проблемите на децата - жертви и съществуващите несъответствия в дейността на Кризисните центрове за деца, пострадали от насилие и трафик; провеждане на тренинги с полицейски служители, социални работници, директори и психолози от Кризисни центрове за деца и професионалисти, работещи в институциите за деца в риск; осъществяване на застъпничество и лобиране за противодействие на експлоатацията на деца на национално и европейско ниво; информиране на правителствените и неправителствените организации в страната и парламентарните комисии за ситуацията с превенцията и противодействието на детската сексуална експлоатация и защитата на децата - жертви; представяне на българските добри практики на международни експертни срещи за обмен на опит и на международни мониторингови организации***. Надяваме се, че ***Ситуационният анализ*** е послужил също така и като ценен информа-

ционен и аналитичен материал за редица институции, НПО и специалисти, които работят и се интересуват от проблематиката, свързана със защитата на децата, превенцията и борбата срещу различните форми на детска сексуална експлоатация и по-специално - трафика на деца за сексуални цели. Първият ***Ситуационен анализ*** също даде своя принос към другите съществуващи доклади за ситуацията в България по приложението на международните и национални механизми за защита на детските права, както и относно изпълнението на националните стратегии, програми и планове за действие на държавните институции, междуправителствените организации и неправителствените организации в сферата на борбата срещу детската сексуална експлоатация и нейните различни форми /детска проституция, трафик на деца за сексуални цели, детска порнография в Интернет пространството, детски секс-туризъм и др./.

В Предговора на ***„Ситуационен анализ на предприетите действия срещу сексуалната експлоатация на деца в България***“ бе направена констатация, която бихме искали да повторим и в Предговора на настоящия анализ, а именно: ***„Международният опит показва, че размерът на отговорността и ролята, които едно правителство поема, за да установи и поддържа стандарти за защита за опазване на детските права, определя природата, качеството и размера на грижите, които една държава полага за своите деца. Правителствата могат да имат и постигат напредък в борбата срещу сексуалната експлоатация на децата, като често откриват нови и важни инструменти и методи за действие. Независимо от това, подобни действия не са единни, както в световен, така и в национален мащаб. Както показват анализите на ситуацията в различните държави, в част от тях са необходими спешни, навременни, междуинституционални действия за защита на децата от ужасните сексуални посегателства, които все още се извършват безнаказано в много страни по света“.***

С този цитат правим преход към тематиката на настоящия, втори ситуационен анализ по проект ***„Марио“,*** озаглавен ***„Ситуационен анализ на някои групи деца в риск в България***“ , посветен на значително по-широк кръг от въпроси, касаещи проблемите на групи деца в различни рискови ситуации; проблемите на някои институции за осъществяване на социални услуги за закрила на децата; коментарите и препоръките на национални и международни организации по критични моменти от социалната действителност, свързана със защитата на правата на децата и осъществяване на тяхната закрила като пострадали от престъпления, насилие и експлоатация. Националните и транснационалните дейности по проект „***Марио“*** са ориентирани към различни групи деца в риск и към деца – жертви на различни форми на престъпления, експлоатация и насилие, което наложи необходимостта вторият ситуационен анализ да бъде с по-голям тематичен обхват от анализа, посветен само на проблемите на детската сексуална експлоатация. ***Мотото на проект „Марио“ е: “Protect children on the move” – “Защитете децата в движение“.*** В категорията ***„children on the move”(деца в движение)*** се включват различни групи деца, които в даден момент се намират в процес на придвижване, по време на който върху тях не се осъществява закрила и/или са поставени в ситуация на конкретен риск, включително и в риск от експлоатация. Например, тези деца в движение могат да бъдат: деца – мигранти в други държави /независимо дали са със своите родители или сами/; непридружени деца; деца бягащи от домовете или институциите; безнадзорни, просещи и скитащи деца; деца – жертви на различни форми на експлоатация /трудова, сексуална и др./; деца – жертви на трафик /вкл. за сексуални цели/; деца – жертви на насилие и/или престъпления; деца – извършители на противообществени и/или престъпни деяния; деца от институциите за

социални грижи, кризисно настаняване или от възпитателно-корекционните заведения и т.н. На практика, децата от всяка една от изброените подгрупи могат да бъдат в даден момент от своя живот в криминогенен или във виктимогенен риск, като нерядко двете рискови ситуации са взаимно свързани.

В настоящият ***Ситуационен анализ*** са включени статистически данни, аналитични материали, информации, данни от доклади, констатации и препоръки за следните групи деца в риск, включени в две основни големи категории – „***Деца в криминогенен риск“ и „Деца във виктимогенен риск“,*** а именно: ***деца, бягащи от домовете си; бягащи от училище; бягащи от институции; скитащи и просещи; безнадзорни; употребяващи алкохол и наркотици; извършващи престъпления, както и деца – жертви на престъпления; жертви на проституция, трафик и други форми на сексуална експлоатация; малтретирани деца; деца – мигранти в страна от ЕС и др.*** Тези групи деца в риск са подбрани за включване в анализа и поради основната причина, че за тези категории съществуват статистически данни в масивите на Националния статистически институт, МВР и специализираните институции за деца, както и коментари от информации и анализи, включени в изследвания и доклади на български и международни организации, работещи по проблемите на децата в риск. За да се осъществи приемственост между двата ситуационни анализа, изготвени по проект „***Марио“,*** във втората част на настоящият доклад отново се поставя по-голям акцент на проблемите на детската сексуална експлоатация, проявени в нейните различни форми и се проследяват коментарите от мониторинговите доклади на международни организации, наблюдаващи изпълнението на ангажиментите на различните държави по спазването на изискванията, заложени във важни световни документи, инструменти и стандарти за спазване на човешките права и в частност – защита на правата на децата.

Важна цел на подобни ситуационни анализи е, чрез изнесените данни, информация и заключения, докладите да се превръщат в средство за обмянаа на опит и познания между различните действащи институции и неправителствени организации в страната, както и в средство за популяризиране и обмяна на практики между различните държави по отношение на политиките и действията за превенция на посегателствата срещу деца и закрила на децата от различните форми на експлоатация и нечовешко отношение към тях. По този начин се осигурява добра аналитична база - необходима за лобиране и застъпническа дейност, за провеждане на диалог между държави, институции, организации и експерти на национално и международно ниво. Това от своя страна, спомага за оптимизиране на по-нататъшната работа в борбата срещу експлоатацията на децата и мобилизиране на всички отговорни организации и лица за спазването правата на децата, съгласно изискванията на Конвенцията на ООН за правата на децата, прилежащите й факултативни протоколи, международните конвенции, рамковите решения и инструменти за закрила на децата от посегателства срещу тях.

Бихме желали отново да припомним, че настоящият ситуационен анализ, осъществен под ръководството на ***ECPAT - Bulgaria*** в рамките на проект: ***“Марио - Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа”,*** е резултат от реализирано широко сътрудничество на организацията с държавни институции, международни и национални партниращи организации, неправителствени организации и различни експерти от страната. Екипът на ***ECPAT - Bulgaria, Сдружение - Пренебрегнати деца”*** благодари на всички, които взеха участие в работата по подготовката на настоящия анализ, осъществиха сътрудничество с нас и предоставиха своята експертна помощ чрез

изследвания, аналитични материали и оценки. Благодарим на всички, които откликнаха на нашия апел за съдействие и дадоха своят принос за систематизиране на информацията в този доклад. Надяваме се, че настоящият "***Ситуационен анализ на някои групи деца в риск в България"***, осъществен в рамките на европейския проект ***"Марио"*** ще бъде полезен за различни специалисти, изследователи, обучители и представители на организации от гражданското общество, които работят на институционално и неправителствено ниво по превенция и защита на децата от различните форми на престъпления и насилие срещу тях. Надяваме се също така, че Ситуационният анализ ще бъде полезен, както за съответните експерти, работещи професионално по проблематиката, така и за предоставяне на познания по проблрематиката за журналисти, преподаватели, студенти и граждани с активна позиция, които участват в борбата срещу експлоатацията на децата, включително и експлоатация със сексуални цели. Чрез настоящият "***Ситуационен анализ на някои групи деца в риск в България***", ***ECPAT - Bulgaria*** присъединява своите усилия към глобалния процес за полагане на усилия за предотвратяване, ограничаване и елиминиране на различните форми на детска експлоатация, които са едни от най-ужасяващите явления на съвременността, насочени към невинността на децата.

Лидия Загорова

Председател на ECPAT Bulgaria ,
Сдружение „Пренебрегнати деца" -
Национална група на ECPAT International,

Национален координатор за България по международен проект „МАРИО" - Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа", финансиран от Фондация ОАК

2. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

2.1. Определения и понятия, използвани в анализа

- **Деца в криминогенен риск –** лица до 18 годишна възраст, които поради свои индивидуални, личностни, поведенчески особености и характеристики на социалната им микросреда са извършили или са в потенциална ситуация да извършват насилие, асоциални прояви и престъпления, както и евентуално да развият криминална биография.

- **Деца във виктимогенен риск -** лица до 18 годишна възраст, които поради свои индивидуални, личностни, поведенчески особености и характеристики на социалната им микросреда са станали жертви или са в потенциална ситуация да станат жертви на престъпления, трафик, експлоатация или други форми на насилие.

❖ **Рискови фактори** - анализът се придържа и към определенията за **рискови фактори, криминогенен и виктимогенен риск**, представени в изследване на екип от съдии за криминогенните и виктимогенните фактори при децата.

<u>Източник:</u> Криминогенни и виктимогенни фактори при децата. Изследване на социологическите, криминологичните и психологическите особености на рисковете. Изследване на съдебната практика по разпознаване, оценка и управление на рисковете; д-р Ива Пушкарова, д-р Георги Петрунов, Георги Кирилов, Съюз на съдиите в България, Сдружение „Спектра“, С, 2009 -2010; <u>http://www.spectracenter.com/Text/Crime_Related%20RiskFactors_Juveniles_BJA_Spectra.pdf</u>

Според авторите на публикацията:

- **„Рисков фактор”** е понятие , с което се обозначава обстоятелство или съвкупност от обстоятелства, които повишават вероятността конкретно дете да развие отрицателно отклонение в поведението си спрямо абстрактната вероятност такова отклонение да се прояви при произволно дете от общността.
- **Криминогенен риск** – съществува, когато отклонението се изразява в **обществено укорима проява.**
- **Виктимогенен риск** – съществува, когато рискът повишава вероятността **детето да претърпи вреди** от конкретно престъпление**“.**

❖ **Деца в риск – определения на понятието според Закона за закрила на детето -** анализът се събразява и с определенията, дефинирани в Закона. Съгласно Допълнителните разпоредби, чл. 11 от ЗЗД :

- **„Дете в риск” е дете:**

а) чиито **родители са починали, неизвестни, лишени** от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или **детето е останало без тяхната грижа**;

б) което е **жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация** или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или **наказание в или извън семейството му**;

в) за което съществува **опасност от увреждане** на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално **развитие**;

г) което страда от увреждания, както и от трудолечими заболявания, констатирани от специалист;

д) за което съществува **риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище“.**

- **Работни понятия, използвани по проект „Марио–съвместни усилия за защита на децата от експлоатация в Европа“,** в чийто рамки и за чиито цели е изготвен и настоящият аналитичен доклад – анализът се съобразява и с понятията, дефинирани от ръководителите на проекта за съответните категории деца, които са включени като целева група на дейностите по проекта:

- **Деца в движение /“children on the move“/** - съгласно документите на международния проект „Марио“, **терминът „деца в движение**“ трябва да бъде разбиран като термин, включващ следните категории деца: **деца мигранти (мигриращи вътре в страната или през гранцата; легално или нелегално; придружени или не); деца, търсещи убежище или деца - бежанци; трафикирани деца /трафик за сексуални цели, просия, джебчийство или други форми на експлоатация/; деца – временно настанени в кризисни центрове, шелтъри или други институции; деца, преместваны в страната или деца, извън защитена среда**

Според дефиниция на УНИЦЕФ:

- **Непридружени деца в движение /unaccompanied "children on the move"/ –** като

термин термин съдържа 3 основни категории деца: **1.деца, които мигрират в търсене на възможности, но без предишно одобрение да влязат в страната на дестинация; 2. деца, които са експлоатирани в контекста на миграцията и частично чрез трафик; 3. деца, които бягат в чужбина от опасна ситуация и търсят убежище.**

Източник: Children on the Move Draft Framework for Advocacy Considerations for UNICEF's Advocacy in Industrialised Countries in Favour of Unaccompanied Child Asylum-Seekers, Migrants and Victims of Trafficking, DRAFT 18-07-2008 p 1., Children on the move, A Report on Children of Afghan Origin Moving to Western Countries, Kerry Boland, United Nations Children's Fund (UNICEF), February 2010;
http://www.unicef.org/files/Book_children_on_the_move.pdf

- **Деца – мигранти** – съгласно документите на международния проект „Марио“, този термин включва – „**деца, които мигрират от едно място на друго, в рамките на страната или през границите на стрната“.**

2.2. Списък на използваните съкращения на наименования на закони, институции и организации в текста

ЗБППМН – Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните

ЦКБППМН и МКБППМН - Централна и местни комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (ЦКБППМН и МКБППМН) – органи на централната и местната изпълнителна власт, създадени със специален закон /ЗБППМН/ за координация, контрол и методическо ръководство на превантивната дейност по ограничаване на факторите за асоциалното поведение на децата

БППМН - борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни

ДПС - Детски педагогически стаи – специализирани органи на полицията за работа по проблемите на деца – жертви на престъпления и деца с асоциално и криминално поведение

ЗЗД – Закон за закрила на детето

ЗСП и ППЗСП – Закон за социалното подпомагане и Правилник за прилагане на Закона за социалното шодпомагане

ДВНМН - Домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни при МВР

СПИ - Социално-педагогически интернати – СПИ

ВУИ - Възпитателни училища – интернати – ВУИ

ДАЗД - Държавна агенция за закрила на дтето

ОЗД - Отдели за закрила на детето – ОЗД

АСП - Агенция за социално подпоомагане

Д“СП“ – Дирекция „Социално подпомагане“

Кризисни центрове за деца пострадали от насилие и трафик

ЦВН – Центрове за временно настаняване

ЦНСТ - Центрове за настаняване от семеен тип

ЦОП – Центрове за обществена подкрепа

КСУД – Комплекс за социални услуги за деца

МВР – Министерство на вътрешнит аботи

НКБТХ – Национална комисия за борба срешу трафика на хора

БХК – Български Хелзинкски Комитет

НСИ – Национален статистически институт

ECPAT International и ECPAT Bulgaria – инициали на международната организация ЕКПАТ Интернешънъл – “End Child Prostitution, Pornography and Trafficking For Sexual Purposes” и нейния клон в България – ЕКПАТ България

2.3. Източници, използвани при подготовката на анализа

В ситуационния анализ е използвана информация от следните източници: **Национален статистически институт** (НСИ) по зададени от Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни към Министерския съвет (ЦКБППМН) индикатори; **Министерство на вътрешните работи** (МВР); **Държавната агенция за закрила на детето** (ДАЗД); **Националната комисия за борба с трафика на хора** (НКБТХ); изследвания на Сдружение „Пренебрегнати деца”- **ECPAT Bulgaria**; застъпнически материали на **Експертната**

група по проект „Марио”, доклади на **Българския Хелзинкски комитет,** доклади на **Американския Държавен Департамент** за състоянието на трафика на хора, **ГРЕТА Доклад по изпълнението на Конвенцията на Съвета на Европа за Действията срещу трафика на хора в България, Алтернативния доклад за България по Универсалния периодичен преглед по правата на човека** /UPR/, доклади и становища на **Националната мрежа за децата /НМД**/, **доклади по проект „Марио“,** доклади от международни конференции и доклади от други международни организации, които са упоменати на съответното място в текста.

3. ДЕЦА В КРИМИНОГЕНЕН И ВИКТИМОГЕНЕН РИСК

3.1. Цел на анализа

Настоящият анализ цели да очертае **състоянието, процесите и тенденциите в две особени, взаимосвързани групи деца, попаднали и живеещи в ситуация на много висок социален риск – децата, намиращи се в криминогенен риск и децата във виктимогенен риск.**

Тези две категории риск са условно разграничени според характеристиките, поведението и резултатите от „външните” социални въздействия при децата, които попадат в съответната група като субекти и обекти на насилие и престъпления. **Същевременно повечето от децата, които се намират в криминогенен риск, са всъщност и жертви на насилие и престъпни посегателства, и обратно – децата във виктимогенен риск, особено такива, които са преживяли престъпления, развиват девиантно поведение и често пъти извършват насилие или престъпления.** Поради това и основните фактори, които обуславят двете явления, са едни и същи и са изведени като самостоятелен раздел в края на анализа. Съществуването на „деца в криминогенен риск“ и „деца във виктимогенен риск“ е особето важно явление предвид социално-икономическата криза в която се намира българското общество и вероятността от изостряне на действието на някои от факторите върху децата, като следствие от кризата.

По принцип всички деца в социален риск до голяма степен се намират в криминогенен и виктимогенен риск. В анализа са коментирани и илюстрирани състоянието и процесите само на такива подгрупи деца, намиращи се в криминогенен и виктимогенен риск, които са най-предразположени към повишаване на степента на риск за тях и за които има достъпна статистическа информация или данни от специални изследвания и доклади от държавни институции, неправителствени и международни организации.

При анализа са използвани данни и информация от различни източници, достъпни за авторите, като преобладаващата част от статистическите данни, включени в таблиците са за десетгодишен период, което позволява по-детайлно проследяване на съответното явление в процес на развитие.

Към момента на подготовка на анализа статистическите и други аналитични данни за 2011 г. все още не са обобщени и публикувани официално, поради което не е възможно да бъдат използвани от авторския екип в настоящата публикация.

3. 2. Деца в криминогенен риск

Децата в криминогенен риск са предмет на дейност на специализирана превантивна система от институции **(създадени със Закона за борба срещу противообществени прояви на малолетни и непълнолетни - ЗБППМН) – Комисии**

(Централна комисия към Министерски съвет и Местни комисии към общините) **за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните** (ЦКБППМН и МКБППМН); **Детски педагогически стаи** към полицията (ДПС); **Домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни** към МВР (ДВНМН); **Социално-педагогически и Възпитателни училища интернати** (СПИ и ВУИ); **приюти** за безнадзорни деца.

Децата, които имат множество криминални прояви и девиантно поведение, се водят на отчет и са под наблюдението и грижите на специализираните полицейски органи – ДПС, в които работят **инспектори от ДПС**. Броят на криминално проявените деца, наблюдавани от ДПС не е висок спрямо броя на децата в страната и **намалява в абсолютни стойности**, но в последните години се очертава тенденция на нарастване на този дял спрямо 100 000 от детското население, което вероятно е следствие от негативните ефекти сред населението, породени от икономическата криза.

Деца в криминогенен риск, наблюдавани от специализираните полицейски органи –Детски педагогически стаи (ДПС)
(по данни на НСИ)

Години	Регистрирани и наблюдавани от полицейските служби за деца - ДПС (бр.)	Детско население в Република България (8-17г.)	Коефициент /брой на 100 000 от детското население в РБ (8-17г.)
2001	17629	1063299	1660
2002	17817	1025698	1740
2003	17877	900086	1990
2004	18019	859396	2100
2005	17390	918290	1839
2006	15969	793484	2012
2007	14502	905777	1601
2008	13572	871762	1557
2009	13155	840204	1565
2010	12076	668619	1806

Източник: *http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=933#cont*

Водени на отчет малолетни и непълнолетни в ДПС

3.2.1. Деца, бягащи от домовете си

Години	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Деца,избягали от домовете си и открити от органите на МВР (бр.)	1517	1623	1923	1978	2265	2184	2053	1896	1548	1494

Източник: *http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=934#cont*

Бягствата от дома са сериозна рискова предпоставка за формиране на девиантно поведение у децата и за попадането им в криминогенен и виктимен риск. При **бягството от дома** е очертана ясна тенденция на намаление от шест години. По данни на МВР през **петте дома за временно настаняване на малолетни и непълнолетни (ДВНМН) към МВР** през 2010 г. са преминали 1500 малолетни и непълнолетни. Има известно увеличение на броя им в сравнение с 2009 г., когато са били 1368 деца. От всички тях за **бягство от дома** са били настанени 241 при 218 през 2009 година.

3.2.2. Деца, бягащи от училище

Деца, системно бягащи от училище

Години	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Деца, системно бягащи от училище, за които е била сезирана полицията (бр.)	няма инф.	няма инф.	1091	1967	1888	2367	2044	1615	1590	1621

Източник: *http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=934#cont*

При **бягството от училище** след своеобразен пик през 2006 година, през следващите години се наблюдава тенденция към намаление, която е преустановена през 2010 г. Изследванията на специализираните органи по превенция на детската престъпност в България показват, че системното бягство от училище се превръща в криминогенен фактор, детерминиращ асоциалното поведение, водещ до отпадане от образователната система, което същевременно е и виктимогенен фактор. Това се случва включително и във възрастта на задължителното образование, което в България е до навършване на 16 годишна възраст.

3.2.3. Деца, бягащи от специализирани институции

Специфичен криминогенен фактор за попадане на децата в ситуация на завишен риск от задълбочаване на девиациите в поведението и попадането им в криминална среда, респ. извършване на престъпление, е бягството им от специализирани институции. По този показател няма надеждна статистика. Преди няколко години НСИ преустанови събирането на такава информация. Косвена статистика, която дава все пак някаква представа за този проблем е обобщената оперативна информация на специализираните полицейски органи (ДПС), които имат за задачата да издирват деца, избягали от институции. Според статистиката на МВР в ДВНМН през 2010 г.за **бягство от възпитателни училища-интернати (ВУИ) са били настанени** 266 деца, срещу 274 през 2009 г.. За **бягства от социално-педагогически интернати и домове за деца, лишени от родителски грижи** са били настанени 518 деца при 426 през 2009 г. Тези данни означават, че близо половината от децата, настанени от съда в корекционно-възпитателни заведения (СПИ и ВУИ) бягат често от тях и попадат във висок криминогенен риск. При децата от домовете този дял е значително по-малък, тъй като в тях те се настаняват само по социални причини (без родители и без възможности за настаняване при роднини или в приемни семейства), а не за корекции в поведението да деца с асоциални прояви след извършени множество криминални деяния, както е в СПИ и ВУИ.

3.2.4. Скитащи и просещи деца

3.2.4.1. Данни от Национален статистически институт

Скитащи и просещи деца
(по данни на НСИ)

Години	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Скитащи и просещи деца, преминали през специализираните полицейски служби - ДПС (бр.)	1318	1126	1059	1785	1537	975	1044	659	561	671

Източник: *http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=934#cont*

През 2010 г. се е увеличил значително броят на **скитащите и просещи** деца, в сравнение с предходната година – 671 при 561 за 2009 г. През **ДВНМН при МВР обаче,** през 2010 г. **за скитничество и просия** са преминали по-малко деца - 166 при 189 деца за 2009 г.

3.2.4.2. Данни от неправителствени организации

- **Сдружение „Деца и юноши”** в столицата София към което функционира и **Дневен център „16 +**” води собствен регистър на просещите деца в града, с които е осъществен контакт; децата са идентифицирани и им е предоставена социална услуга. Обобщено за период от една година, между 2009 - 2010 г., просещите деца установени от организацията са между 100 и 155. Най-голям е броят на децата между 7-12 годишна възраст, както и бебета около 1 годишна възраст, използвани за просия от свои родители и близки.

3.2.4.3. Данни от международни изследвания за просещи деца

Източник: „Study on Typology and Policy Responses to Child Begging in the EU”(JLS/2009/ISEC/PR/008-F2), ICMPD

През 2011 г. **Сдружение „Пренебрегнати деца” - ECPAT Bulgaria**, проведе експертно национално изследване на 2 етапа в рамките на **международен проект „Изследване на типологията и политиките в отговор на явлението „детска просия“ , координиран от ICMPD, Виена и финансиран по програма на ЕС**, като изследването в източноевропейските страни бе координирано от международната организация Terre des Hommes, Child Relief – Унгария. В изследването участваха национални партньори от всичките 27 държави – членки на ЕС. Националният

партньор за България – ECPAT Bulgaria проведе изследване по темата на национално и локално ниво, в което бяха включени интервюта с експерти; интервюта с просещи деца; наблюдения на просещи деца; анализ на добри практики, законодателство, институционален и НПО опит. В края на всеки етап европейските партньорски организации, вкл. и националния партньор от България изготвиха обширни национални доклади по единна методика; локални доклади и анализи на събраната информация от деца и експерти, а ICMPD, Виена изготви сравнителни анализи на базата на данните, получени от различните държави, които предстои да бъдат официално представени.

Интерес представлява **проектната *работна дефиниция за „Детска просия“,*** която бе представена в материалите по проекта и бе ориентирана към експертите, подлежащи на интервюиране за изясняване на явлението.

"Просията покрива област от дейности чрез които, дете под 18 г. моли непознати за пари въз основа на това, че е бедно или нуждаещо се от благотворителнти помощи по здравни или религиозни причини. Децата могат също да продават малки неща, като дребни предмети или цветя, в замяна на пари и да предлагат нещо малко като стойност за продан. Ние също включваме в способите за просия и предоставянето на символични услуги, като миене на автомобилни стъкла или представление под формата на пеене или изпълнение на музикален инструмент. Парите се дават на просещите деца от милосърдие или в замяна на малоценни стоки или услуги по улиците, както и когато децата ходят от врата на врата, в присъствието на възрастен или други деца, или без придружител. Когато детето е в компанията на родител или друг възрастен, който проси, дори когато самото то не проси, ние дефинираме това като ситуация на детска просия. Тя може да се провежда по време на училищните часове на децата или да бъде съгласувана с присъствието им в училище."

Отговорите на експертите интервюирани по изследването в България, очертават цялостна картина на факторите, водещи до детска просия, както следва:

На първо място, в най-голяма степен се изтъкват „финансовите причини, бедността, безпаричието, невъзможността за изхранване, беизходицата, мизерията и нищетата, в която се живее“ като икономически фактор за детска просия. Само по себе си обаче, изолирано от другите фактори, икономическата криза не може да бъде достатъчно обяснение за наличието на този феномен, тъй като редица социални групи обедняха в периода на финансова криза, но децата от тези семейства не излязоха на улицата да просят.

На второ място, интервюираните посочват фактори, тясно свързани с предходната група, като: „лесния начин на печелене на пари“ и “принудата, която се оказва върху децата от страна на родители и възрастни“, „експлоатацията от страна на възрастните“, „използването на децата за организирана дейност за финансово облагодетелстване“ и влиянието на „начина на живот“.

На трето място, се посочват семейните фактори, изразени в отговори като „вляние на семейната среда и начина на живот“, „традициите в семейството и рода“, „липсата на добри родители и възпитание“, „безконтролността на децата“.

На четвърто място, се посочват обществени фактори като „липсата на ценности“ и „погрешни обществени представи и поведенчески нагласи“.

Всички посочени фактори могат да се разглеждат като обяснение за появата и съществуванеито на феномена „детска просия“, по-точно – „ромска детска просия“, тъй като тези фактори могат да се разглеждат предимно в контекста на

традициите и начина на живот на ромския етнос, чийто деца предимно просят по улиците на столицата и страната.

В отговорите на експертите се посочва, че просещите деца са от кърмаческа възраст до пълнолетни; най-много просещи деца се срещат във възрастта 7 – 16 г., а най-многобройна като цяло е групата на просещите деца до 12-годишна възраст; просят майки с бебета, а като станат на 3-4 години същите деца започват да просят самостоятелно; особена категория експлоатирани за просия деца, едновременно като субект и обект са деца с ясно изразени (видими) физически недъзи. **Просещите произхождат от непълни и бедни, предимно ромски семейства, от семейства, където децата се неглижират и се преживява от детска просия, както и деца от домовете за деца - сираци**. Просещите деца са от големия град, но нерядко идват и гастролиращи просещи деца от малките градове и села от различни региони, както и деца от покрайнините на града и ромските гета.

Обикновено **детската просия се придружава от други дейности**. По мнението на експертите, просещите деца почти винаги крадат и джебчийстват. Висок процент от тях са „приобщени" към криминално проявени групи, които освен с организация на просия се занимават и с извършване на кражби от магазини, улични грабежи на граждани или предоставят платени секс-услуги. Някои от просещите, които проституират, стават жертва на педофили. Много от просещите деца употребяват дрога, най-често чрез дишане на инхаланти на ацетонова основа като лепила, бои и други.

3.2.5. Безнадзорни деца

Безнадзорността поставя децата в ситуация на висок криминогенен и виктимен риск. Безнадзорните деца всекидневно са подложени на физическо, психично и сексуално насилие, недохранване, болести. Нарушават са техни основни права. В същото време те извършват асоциални прояви и престъпления – просят, крадат, употребяват и разпространяват наркотични вещества, проституират. В много случаи проявяват агресия и насилие, нарушават правата на деца и възрастни. Особено тежък е проблемът при малолетните безнадзорни деца (до 14 г.), които с живота си "на улицата" усвояват модели на поведение без социални правила и норми, негативни ценности и морал.

По данни на НСИ, **безнадзорните деца**, установени от Детските педагогически стаи (ДПС) през **2010 г. са били 140.** През 2009 г. са били 206, а през 2008 г. - 218 деца. Данните показват очертаваща се тенденция към намаление. Тази тенденция е свързана с резултатната работа на мобилните екипи, съставени от представители на Местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН), ДПС и Отделите за закрила на детето (ОЗД), които действат в повечето общини в страната. **Малолетните безнадзорни** са били **88** (повече от половината от всички безнадзорни). **Безнадзорните момичета** са били – **47** (при 77 през 2009 г. и 78 за 2008 г.). Тези данни също показват оформяща се тенденция на намаление. **Непълнолетните безнадзорни** (14-18г.) са били **52** деца.

През **ДВНМН** през 2010 г.за **безнадзорност, съпроводена с асоциални прояви** са преминали 296 деца, при 252 през 2009 г.

За закрила, превенция и реинтеграция на безнадзорните деца в страната функционират три специализирани институционални форми – приюти за безнадзорни деца, дневни центрове и центрове за временно настаняване.

Приютите за безнадзорни деца, регламентирани чрез ЗБППМН, са заведения за социални услуги, в които временно и безплатно се подслоняват

безнадзорни деца, докато бъдат прибрани от своите родители или лицата, които упражняват родителски функции, или докато бъдат настанени в подходящо здравно, социално или учебно - възпитателно заведение. Настаняването в приютите има за цел да осигури на безнадзорните деца социално, медицинско и битово обслужване, както и психологическа помощ.

Брой безнадзорни деца, настанени в приюти

Година	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Брой приюти	7	6	6	6	5	4	**4**
Брой деца преминали в приютите:	**531**	**314**	**280**	**197**	**137**	**109**	**115**
- момчета	293	179	151	110	81	50	**68**
- момичета	238	135	129	87	56	59	**47**
Брой деца по възраст:	**531**	**314**	**280**	**197**	**137**	**109**	**115**
- до 7 г.	35	60	53	38	40	24	**23**
- от 8 до 14 г.	309	160	90	108	63	67	**53**
- от 15 до 18 г.	170	87	123	48	34	18	**39**
- над 18 г.	**17**	**7**	**14**	**3**	**0**	**0**	**0**

Източник: *http://sacp.government.bg/programi-dokladi/statistika/*

По смисъла на Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане (ППЗСП), **Дневните центрове** са социална услуга, предоставяна в общността. Към 31.12.2010 г. в страната има **10 центъра за работа с деца на улицата (ЦРДУ). Те се намират в гр. Бургас, гр. Сливен, гр. Пловдив и гр. Шумен, като в гр. Русе, гр. Варна и гр. София има по два центъра за работа с деца в риск.**

Безнадзорни деца в дневни центрове

Година	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Брой дневни центрове:	4	6	9	10	8	10	**10**
Брой деца в дневните центрове:	**107**	**232**	**332**	**361**	**145**	**302**	334
- момчета	53	151	179	192	92	181	**218**
- момичета	54	81	153	169	53	121	**116**
Брой деца по възраст:	**107**	**232**	**332**	**361**	**145**	**302**	**334**
- до 7 г.	2	9	43	36	25	54	**53**
- от 8 до 14 г.	88	96	220	266	84	192	**199**
- от 15 до 18 г.	7	101	69	59	36	56	**82**
- над 18 г.	**10**	**26**	**141(не са включе-ни в общи-ят брой)**	**162(не са включе-ни в общи-ят брой)**	**0**	**0**	**0**

Източник: *http://sacp.government.bg/programi-dokladi/statistika/*

По смисъла на Правилника за прилагането на Закона за социално подпомагане (ПЗСП), **Центровете за временно настаняване** /ЦВН/ предоставят социални услуги в общността. Към 31.12.2010 г. в страната има четири ЦВН за работа с деца – два от тях са в столицата София и по един в гр. Варна и гр. Дълбок дол /Ловешка област/.

Безнадзорни деца в Центрове за временно настаняване

Година	2006	2007	2008	2009	2010
Брой Центрове за временно настаняване	4	5	7	4	**4**
Брой деца	**95**	**112**	**353**	**209**	**185**
- момчета	61	62	177	99	**99**
- момичета	34	50	176	109	**86**
Брой деца по възраст	**95**	**112**	**353**	**209**	**185**
- до 7 г.	29	29	165	62	**68**
- от 8 до 14 г.	46	50	137	40	**51**
- от 15 до 18 г.	20	33	51	74	**52**
- над 18 г.	**50 (*не са включени в общия брой)***	**35 (*не са включени в общия брой)***	**142 (*не са включени в общия брой)***	**33 / *включени в общия брой/***	**14 *включени в общия брой/***

Източник: *http://sacp.government.bg/programi-dokladi/statistika/*

3.2.6. Деца, употребяващи алкохол и наркотици

Брой деца преминали през ДПС за употреба на алкохол и наркотици

(по данни на НСИ)

Години	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
За употреба на алкохол	555	554	612	721	802	652	471	401	497	422
За употреба на наркотици	872	846	841	920	584	473	492	314	307	326

Източник: *http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=934#cont*

Данните от таблицата показват, че по тези показатели в последните години броят на установените от полицията деца се колебае между 400-500 за употреба на алкохол и около 300-350 – за наркотици. Този брой е значително по-малък от съответния брой деца през периода 2003-2005 г., което е резултат от добрата работа на органите от превантивната система.

Употребата и злоупотребата с алкохол и наркотици при деца е характеристика на тяхното рисково поведение, детерминирано от личностови особености и негативно влияние на семейната и приятелската микросреда. Те са предпоставка за деформации на ценностните ориентации и в много случаи водят до асоциално и криминално поведение.

През 2010 г. (по данни на МВР), инспекторите от ДПС са работили с 425 деца, употрябяващи опиати (395 през 2009 г. ,475 през 2008, 530 през 2007 г.,589 през 2006 г., 750 за 2005 г. и 915 за 2004 г). По този показател е прекратена пет-годишната тенденция на намаление.

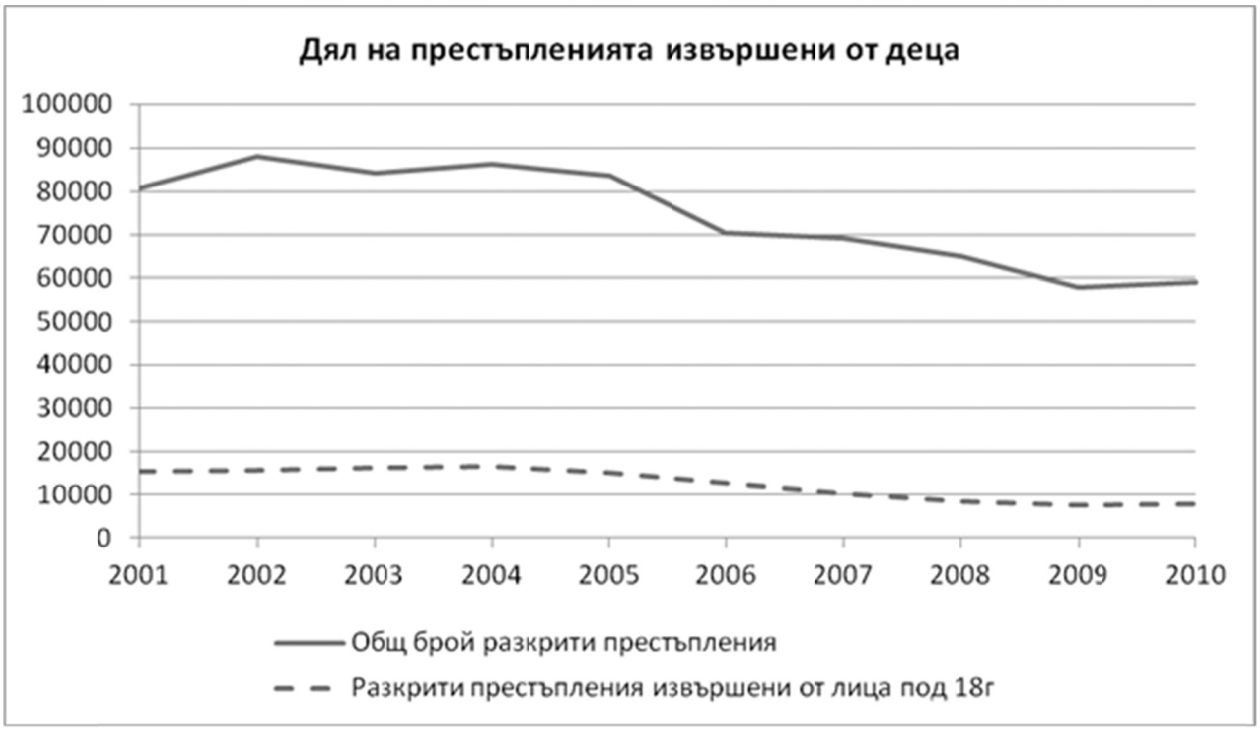
Употребата на алкохол и наркотици от деца е следствие на редица фактори, действието на които не е преустановено в масовата социална микросреда, което на свой ред е предпоставка за попадането на съответните деца във висок криминогенен и виктимогенен риск.

3.2.7. Деца, извършващи престъпления

Разкрити криминални деяния

/по данни на МВР/

Години	извършени от всички възрастови групи общо(брой)	в т.ч. извършени от деца до 18 г.в.	относителен дял (%) спрямо общо извършените
2001	80692	15299	18.95
2002	88224	15543	17.61
2003	84197	16084	19.09
2004	86370	16389	18.98
2005	83577	14883	17.80
2006	70233	12649	18.00
2007	69054	10392	17.01
2008	65137	8490	13.03
2009	57984	7673	13.20
2010	58977	8059	13.66

Както се вижда от данните, в последните години относителният дял на „детската престъпност" спрямо общата се разполага в рамките на 13-14% като извършени престъпления и 8-11% като брой извършители.

Структурата на криминалните деяния, извършени от деца не се променя с времето**.** В преобладаващата си част са кражбите (вкл. взломни и джебчийски) – около 75 % от всички криминални деяния, извършени от деца**. От всички извършители на джебчийски кражби над 60% са деца, които извършват това деяние обикновено в организирани групи заедно с майките си.**

В структурата на „детската престъпност" със значително по-нисък дял от кражбите следват: грабежите; престъпленията свързани с наркотици (производство, притежаване, разпространение и пренасяне на наркотични вещества); хулиганство; противозаконно отнемане на моторни превозни средства и други.

Около 35-40% от криминалните деяния се извършват групово, най-често в съучастие на 2 и повече лица между 14-18 год. възраст.

Социалните характеристики на децата, водени на отчет в Детските педагогически стаи /ДПС/ за извършени криминални деяния са, както следва:

- в **неблагоприятна микросреда** през 2010 г. са живели **75% от водените на отчет.** Това са основно деца от криминогенна и конфликтна семейна и приятелска среда, както и деца на разведени или фактически разделени родители, деца от социално слаби семейства, сираци и полусираци. Лошите социални условия, криминогенното обкръжение и непълноценната семейна среда са силно действащ фактор за социална деформация, за формиране на криминално поведение;
- **1.4% от водените на отчет в ДПС през 2010 г. не учат и не работят**. През 2009 г. техният дял, спрямо всички, водени на отчет, е бил 13,0 %, а през 2008 г. те са били 13.8%. По този показател се очертава тенденция към намаление.

3.3. Фактори за криминогенен и виктимогенен риск при децата

Според експерти от системата за превенция и противодействие на девиантното поведение на децата, **основните фактори** за престъпността сред децата и тяхното попадане в криминогенен риск, са следните:

- **социално-икономически фактори -** влияят негативно по косвен път върху социализацията на децата – това са ниския жизнен стандарт, безработицата, бедността, лошите жилищни условия, финансовата криза като цяло. Тези фактори действат особено силно при ромската общност. В близко бъдеще може да се очаква, че кризата в страната ще доведе до изостряне на негативното въздействие на тези фактори и те ще рефлектират върху факторите от семейната среда, приятелския кръг и социо-културните фактори;
- **фактори от семейната среда** – криминогенността в семейството, конфликтността и насилието в семейната среда пряко влияят върху детето и неговите нагласи; липсата на позитивни модели на поведение, ниското образование и култура на родителите, проблемите в общуването между родители и деца са фактори с много силно значение за детето; безотговорността и безнаказаността на родителите, слабият родителски контрол и незаинтересоваността към проблемите на децата, емоционална отчужденост в семейството и пренебрегването на децата, педагогическата занемареност и грешките при възпитанието са комплекс от фактори, които влияят на развитието на детето и го поставят в ситуация на сериозен риск в неговия живот;
- **фактори от приятелска среда** – негативното влияние на тази среда се проявява при попадането на децата в младежки групи и ситуации с повишен криминогенен риск; при следването на насилнически модели на общуване в неформалните групи и прилагане на силовото решаване на конфликти; при употребата на алкохол и наркотици следвано като групова норма; при посещенията на нощни клубове и дискотеки с приятели без контрол от родителите или други възрастни хора;
- **личностно-психологически фактори** – това е например, неадекватното взаимодействие между индивида и обществото, акцентуации на характера, проблеми в комуникативността; социално-психични деформации, психологическа незрялост, ценностни и емоционални дефицити; липса на значими интереси; недостатъчно развит самоконтрол; липса на умения за преодоляване на конфликти; подражание на асоциални поведенчески модели; стремеж към самоутвърждаване чрез агресия и девиантно поведение; незачитане и непознаване на правните и морални норми и други;
- **социокултурни фактори –** това са например, деформацията на ценностите в обществото и негативните социални ценностни модели; социалните модели, толериращи агресия; наличието на насилие и порнография в медиите, интернет, компютърните игри и филмите; неразвитатата система за интересни и полезни занимания на децата през свободното време и пренасочване на детската енергия към физически и интелектуални занимания;
- **социално-педагогически фактори** – занижен социален контрол; необхващане, отпадане и бягства от училище; проблеми свързани с реда и дисциплината в училище; подценяване на възпитателната работа; снижаване авторитета на учителите и принизяване ролята на училището като институция; неефективна система за гражданско образование; неадекватни психологически и педагогически похвати в училище; агресивни прояви и насилие сред учениците; недостиг на психолози в училище и недостатъчна психологична помощ извън училище; ограничени възможности за извънкласна и извънучилищна дейност и други;

- **правно-нормативни и съдебни фактори** – все още недобре функциониращо законодателство, свързано с правата и закрилата на децата, въпреки постоянните промени в закони, правилници и други нормативни документи; недобре функциониращата съдебна система.

Посочените фактори действат комплексно, като в отделните случаи доминира различен фактор. Силата и интензитетът на въздействащите фактори, обуславящи криминогенните и виктимогенните рискове при децата са със специфична значимост за всеки отделен случай. Факторите са взаимносвързани и в едни ситуации пораждат криминогенни рискове, при които децата са извършители на асоциални актове и престъпления, а в други – същите фактори пораждат виктимогенни фактори, в които децата стават обект на престъпление или на различни посегателства върху тях. Независимо от конкретните им конфигурации, изброените фактори са социално-рискови и водят до отклонения в личността и поведението на деца, до асоциални прояви и девиантно поведение или попадане в ситуации на висок виктимогенен риск, когато децата се превръщат в жертви на различни въздействия, а нерядко – и в жертви на насилие и престъпления срещу тях.

3.4. Деца във виктимогенен риск

3.4.1. Деца, жертви на престъпления

Деца, пострадали от престъпления

/по данни на МВР/

Години	Общо брой деца	убийства-довършени	убийства-опити	изнасилване /дов.и опит/	блудства	телесни повреди	отвличания	хомосексуално насилие	грабежи	кражби	жертви на хулигански прояви
2001	2614	10	9	226	206	211	70	26	422	588	119
2002	3427	15	11	216	215	278	95	23	569	1018	135
2003	4536	10	4	278	269	328	75	32	952	1606	179
2004	4681	16	5	218	299	320	64	29	857	1669	200
2005	4187	3	6	149	250	301	60	34	647	1535	174
2006	3697	8	2	108	191	341	36	20	494	1187	167
2007	3282	9	2	62	180	297	29	24	400	985	159
2008	2937	5	3	71	156	272	30	17	377	914	137
2009	2371	6	1	69	142	208	21	15	247	634	121
2010	2282	4	2	52	148	211	17	17	213	656	71

По данни на МВР през 2010 г. се утвърждава шестгодишна **тенденция на намаление на броя на децата, пострадали от престъпления. За този период броят на разкритите престъпления срещу деца обаче, е намалял 2 пъти.**

Очертава се тенденция на **намаление при децата - жертви на кражби и при телесните повреди при деца.**

При най-тежките престъпления срещу децата – довършени убийства и опитите за убийства има устойчивост. При изнасилванията - тенденция на намаление. **Близо 1/3 от изнасилените деца са малолетни момичета.**

При **блудствата** през 2010 г.е **преустановена тенденцията към намаление**. **По-голямата част от блудствата с деца – 75% т. е. ¾ са били с** малолетни (до 14 г.в.) момичета. Този дял показва устойчивост през последните години. Поради ниската възраст на жертвите тези престъпления са особено опасни за тази група деца, тъй като причиняват дълбоки разстройства в личностовото развитие и сериозни деформации в тяхното поведение.

Интерес представлява и следващата таблица **със статистически данни на НСИ**, в която се проследява **броя на децата - жертви на престъпления за 2010 г. В таблицата по-долу съществуват малки различия в бройките от тези в статистиката на МВР, но това е следствие от различните индикатори по които се събира информацията.** Въпреки отчетената тенденция на намаляване броя на децата - жертви на престъпления, видно е какъв е размера на извършваните престъпни посегателства срещу тях.

МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА, ПОСТРАДАЛИ ОТ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРЕЗ 2010 ГОДИНА

(Брой)

	Общо	в т.ч. жени	Възраст			
			8 - 13 г.		14 - 17 г.	
			общо	в т.ч. жени	общо	в т.ч. жени
Общо	**2 090**	**836**	**774**	**329**	**1 316**	**507**
Убийство (довършено)	6	3	4	2	2	1
Убийство (опит)	1	-	1	-	-	-
Изнасилване (довършено)	36	33	11	9	25	24
Изнасилване (опит)	10	9	2	1	8	8
Телесна повреда	290	80	101	34	189	46
Блудство	125	84	86	56	39	28
Отвличане	8	7	2	2	6	5
в т.ч. с цел предоставяне за развратни действия	4	4	2	2	2	2
Кражба	970	348	329	117	641	231

МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА, ПОСТРАДАЛИ ОТ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРЕЗ 2010 ГОДИНА

(Брой)

	Общо	в т.ч. жени	Възраст			
			8 - 13 г.		14 - 17 г.	
			общо	в т.ч. жени	общо	в т.ч. жени
Грабеж	172	41	45	14	127	27
Измама и изнудване	35	12	21	9	14	3
Склоняване към просия	30	17	27	16	3	1
Склоняване и принуждаване към проституция или към хомосексуални действия	23	20	1	1	22	19
Малтретиране в семейството	.	.	.	.	.	.
Трафик на хора	5	3	4	2	1	1
Детска порнография	1	1	1	1	-	-
Малтретиране извън семейството	.	.	.	.	.	.
Други	378	178	139	65	239	113

Източник: НСИ, *http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=937#cont*

Както се вижда от таблицата**, в най-голяма степен децата през 2010 г. са станали жертви на кражби /970/, телесни повреди /290/, грабежи /172/ и блудство /125/.** Най-голям е относителният дял на **непълнолетните деца, от 14 до 18 г.,** които са станали жертви на **грабежи /641 деца/, телесни повреди /189/, грабежи /127/.** При съвкупността на **малолетните деца, до 14 г.** се вижда, че **най-много деца са пострадали от кражби /329 деца/, телесни повреди /101/ и блудство /86/.** Най-много момичетата са пострадали от кражби - 117 малолетни момичета и 231 непълнолетни девойки.

Остропроблемна е и ситуацията, свързана с **малтретирането на децата.** Оказва се, че поради различни причини някои от тези малтретирани деца са станали обект на работа от стана на специализираните полицейски органи за деца – Детските педагогически стаи, най-често за извършени криминални деяния от тях. Тези прояви обаче, са вследствие на проявено насилие срещу децата, които след като са били жертва на тормоз са попаднали в криминогенен риск и са извършили девиантна проява. При тези случаи криминогенният и виктимогенният риск се взаимноопределени и пряко свързани.

3.4.2. Малтретирани деца

Малтретирани деца, преминали или водени на отчет в ДПС /по данни на НСИ/

Години	Общо	В т.ч. жени	% на малтретирани жени спрямо общо малтретирани	Малтретирани малолетни (до 14 г.) общо	% на малтретирани малолетни спрямо общо малтретирани	В т.ч. жени	% на малтретирани малолетни прямо общо малолетни	Малтретирани непълнолетни (14-18г.)	% на малтретирани непълнолетни спрямо общо малтретирани	В т.ч. жени	% на малтретирани непълнолетни спрямо общо малтретирани непълнолетни
2001	978	295	30.2	**414**	**42.3**	139	33.4	**564**	**57.7**	156	27.7
2002	944	297	31.5	**446**	**47.2**	152	34.1	**498**	**52.8**	145	29.1
2003	1004	318	31.7	**470**	**46.8**	140	29.8	**534**	**53.2**	178	33.3
2004	849	296	34.9	**407**	**47.9**	132	32.4	**442**	**52.1**	164	37.1
2005	824	277	33.6	**354**	**43.0**	114	32.2	**470**	**57.0**	163	34.7
2006	531	174	32.8	**251**	**47.3**	87	34.7	**280**	**52.7**	87	31.1
2007	505	189	37.4	**241**	**47.7**	85	35.3	**264**	**52.3**	104	39.4
2008	644	242	37.6	**338**	**52.3**	122	36.1	**306**	**47.7**	120	39.2
2009	563	226	40.0	**247**	**43.0**	91	37.0	**316**	**56.0**	135	43.0
2010	692	277	40.0	**305**	**44.1**	115	37.7	**387**	**55.9**	162	41.9

Източник: *http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=937#cont*

На фона на общата устойчивост на общия брой малтретирани деца се откроява **високия относителен дял на малтретираните момичета**, като в това отношение започва да се очертава **тенденция на нарастване през годините**.

Малтретирането се извършва в **най-близкото социално обкръжение. В 74.% от случаите насилието е било упражнявано от родители, близки, роднини, приятели, съученици, учители.** Тези случаи на насилие трудно се разкриват поради емоционалната затвореност на семейството, силният неформален контрол в малките групи, страх от отмъщение при разкриване или споделяне от жертвата и срам от преживяното малтретиране.

3.4.3. Национална телефоннна линия за деца – 116 111

По същество във виктимогенен риск се намират много повече деца в страната. По данни на ДАЗД само на **Националната телефонна линия за деца 116 111 през 2010 г. общият брой на сигналите и проведените консултации за насилие над деца е 1047**. **Общият брой на всички подадени сигнали до Отделите „Закрила на детето" за насилие над дете през 2010 г. е 2881.** След проучване и оценка на подадените сигнали за 1529 деца са отворени случаи и са предприети мерки за закрила - т.е. при 53,1% от сигналите е установен реален риск за детето и са отворени случаи. **Общият брой случаи на деца, преживели насилие, по които са работили социалните работници от** Отдел „Закрила на детето" /ОЗД/ и отдел

„Социална закрила” /ОСЗ/ през 2010 г. са 2155, което е с 40% повече, в сравнение с предходната година.

Националната телефонна линия за деца играе ролята на превантивен фактор и анонимен консултант, който може да помогне на деца и родители в критична ситуация на риск. За доверието към тази услуга говорят и фактите от статистиката на ДАЗД, която отчита, че през януари 2012 г. са постъпили 8630 обаждания на телефон 116 111, които са два пъти повече в сравнение с позвъняванията през януари 2011 г. Проведените консултации през първия месец на 2012 г. са 1381.

Основните проблеми, за които децата звънят на националния телефон, продължават да бъдат свързани с любовни и романтични връзки и проблемите, свързани с тях - около 1146 консултации. Разговорите по тези теми са почти изцяло с тийнейджъри. Статистиката още сочи, че **през януари 2012 г., 83 % от проведените разговори на телефонната линия са с деца** Ако в тези деликатни моменти някои от тези деца не получат психологическа подкрепа, дори и от дистанция, те могат да изпаднат в криза, да потърсят неподходящ съветник, да обърнат агресията към себе си и в някои случаи да поставят себе си в ситуация на виктимогенен риск и да станат жертви на посегателства, поради своята слабост, податливост и психологическа нестабилност.

<u>Източник</u>: Новини, ДАЗД, http://sacp.government.bg/novini/2012/02/24/dvojno poveche-obazhdaniya-na-telefon-116-111-v-sr/

3.4.4. Деца – жертви на насилие в семейството

При проследяване на данните за периода 2001 – 2010 г., **семейното насилие трайно се очертава като водещо. От всички преживели насилие деца 1752 или 81,2% са станали жертва на насилие в семейна среда.** В биологичното семейство насилие е извършено над 1666 деца, като при 1438 от случаите извършителят е родител, а в останалите 228 случая е друг член на семейството. Тревожен е фактът, че 84 от децата, спрямо които е извършено насилие в семейството, се отглеждат от роднини и близки, а 2 деца са от приемно семейство. В сравнение с предходната година повече от два пъти нараства броят на децата, преживели насилие, които са настанени при роднини и близки като мярка за закрила по реда на Закона за закрила на детето.

Анализът на случаите, по които са работили **Отделите "Закрила на детето"** през 2010 година, показва, че **при децата, отглеждани в семейна среда, най-често се среща пренебрегването на детето като вид насилие, както и физическото насилие, което е водещ вид насилие.** Неспособността и невъзможността на родителите да посрещнат основните жизнени потребности на детето е поведение, с което те застрашават неговото физическо и психическо здраве и развитие.

Голяма част от **разговорите с родители, които звънят на националната телефонна линия 116 111, са относно раздяла с другия родител**. През януари 2012 г. на националния телефон са били проведени 34 консултации, свързани с развод и родителски права. Няколко са проведените консултации с деца, чиито родители са на работа в чужбина. **От проведените разговори личи, че макар в някои случаи липсата на родител да не е заявявана като водещ проблем, ситуацията оказва силно влияние върху живота на децата.**

От проведените разговори по телефонната линия през януари 2012 г., 6 % - са с родители, а 10 % - с други възрастни хора, обаждащи се във връзка с проблемите

на дете. В 98 от случаите е осъществено насочване към Отделите за закрила на детето, в 34 – към полиция и спешна помощ, а в 15 – към училищен психолог.

3.4.5. Деца, жертви на насилие между деца

През 2010 г. **Отделите "Закрила на детето"** са работили по **135 случаи на насилие, извършено от дете върху друго дете.** Увеличението на броя на тези случаи е с 31% спрямо предходната година. През изминалата година социалните работници са работили по **177 случаи на насилие над дете в училище**. Анализите показват, че в голяма част от училищата детето не получава разбиране и подкрепа, което води до нарастване на проявите на насилие и агресивност в училище. Учителите и педагогическите съветници не са подготвени да се справят с този проблем. Голяма част от училищата нямат капацитет за създаване на училищни програми по превенция на насилието. Преобладаващите случаи на физическо и психическо насилие в образователните институции, определят необходимостта от развиване на дейности, насочени към повишаване компетентността за справяне с агресивното поведение и конфликтите, както на учителите, така и на децата.

3.4.6. Деца - жертви на сексуална експлоатация

Стокхолмската Декларация и Планът за действие срещу търговската сексуална експлоатация на децата дефинират това явление като: **„Фундаментално нарушаване на правата на децата, в което се включват сексуални злоупотреби от възрастен и заплащане в брой на детето или на трети човек или хора. Детето се третира като сексуален обект и като търговски обект. Търговската сексуална експлоатация на децата предполага форми на насилие срещу децата и представлява форма на робство. Основните, взаимносвързани форми на търговска сексуална експлоатация на децата, често посочвана с инициали като КСЕД са: проституция, извършвана от деца; детска порнография; трафик на деца за сексуални цели. Другите форми на сексуална експлоатация включват: детски секс-туризъм и случаи на женитба на деца.** Децата могат също да бъдат търговски и сексуално експлоатирани по други, по-малко очевидни пътища, чрез домашно робство и принудителен труд. В тези случаи, детето е договорено да осигурява работа, но работодателят вярва, че детето може също да бъде използвано и за сексуални цели“.

Източник: Questions & Answers about the Commercial Sexual Exploitation of Children; An information booklet by ECPAT International; 2008; *http://ecpat.net/EI/Publications/About_CSEC/FAQ_ENG_2008.pdf*

3.4.6.1. Деца, жертви на насилствена проституция

Една от най-тежките форми на сексуална експлоатация на деца **е детската проституция.** Тя се отразява пагубно върху психичното и социално развитие на личността и води до дълбоки психични травми и деформация на ценностната система за цял живот. **Проституиращите деца безусловно са жертви** на криминални групи и организираната престъпност, въпреки че от някои хора проституирането се приема за девиантно поведение.

В последните пет години се е утвърдила тенденция на намаление на броя на проституиращите деца, преминали през Детските педагогически стаи.

Проституиращи деца, с които са работили инспекторите от ДПС

(по данни на НСИ)

Години	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Проституиращи (брой)	472	581	601	486	501	400	276	210	177	119

Източник: http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25&a1=931&a2=932&a3=934#cont

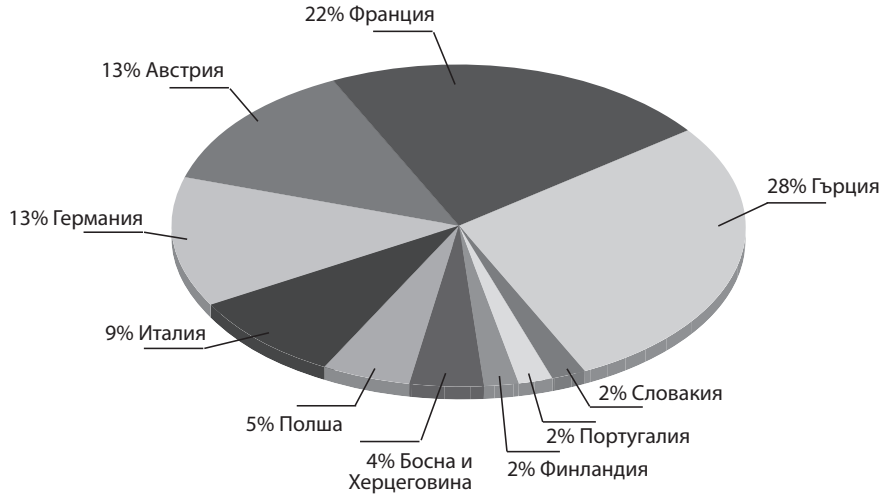
През 2010 г. най-много малолетни и непълнолетни проститутки са установени в **Пловдив, София-град, Софийска област, Стара Загора и Плевен** – т.е. по големи градове, в близост до магистрали.

3.4.6.2. Деца, жертви на трафик

3.4.6.2.1. Данни на ДАЗД по Координационния механизъм за реферирane и обгрижване на непридружени деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от чужбина:

По данни на **МВР** през 2010 г. **9**6 деца са били жертва на трафик. През същата година **Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД)** е била ангажирана общо по **48 случаи, съгласно Координационния механизъм** за реферирane и обгрижване на непридружени деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина. От тях **15 случаи са на деца, жертва на сексуално насилие и експлоатация** и 2 случая на трафик и продажба на бебета. През годината **34 момичета и 14 момчета са станали жертва на трафик с цел трудова или сексуална експлоатация.**

Относителен дял на случаите, според държавите, в които е осъществен трафикът:

Източник: *http://sacp.government.bg/programi-dokladi/dokladi/*

В рамките на своите правомощия председателят на ДАЗД е предложил на министъра на вътрешните работи становища за налагане на принудителна административна мярка по чл. 76 а от Закона за българските лични документи на 31 деца, които са били въвлечени в действия, вредни за тяхното развитие.

През 2010 г. **10 деца са били репатрирани** от други страни в Р България.

3.4.6.2.2. Данни на Националната комисия за борба срещу трафика на хора:

Данните за 2010 г.на **Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ)** показват, че от общия брой пострадали от трафик на хора, около **17% са деца (малолетни до 14 г. и непълнолетни 14-18 г.)**:

Трафик на хора	О Б Щ О			М Ъ Ж Е			Ж Е Н И		
	общо пострадали лица	от тях:		общо мъже	от тях:		общо жени	от тях:	
		непълнолетни (14-18 г.)	малолетни		непълнолетни (14-18 г.)	малолетни		непълнолетни (14-18 г.)	малолетни
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Трафик с цел сексуална експлоатация	**518**	**85**	**3**	**18**	**2**	**1**	**500**	**83**	**2**
Трафик с цел трудова експлоатация (принудителен труд + държане в подчинение)	**40**	**4**	**2**	**25**	**0**	**0**	**15**	**4**	**2**
Спрямо бременна жена с цел продажба на дете	**6**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**6**	**0**	**0**
Спрямо клиенти на жертви на трафик	**16**	**2**	**0**	**0**	**0**	**0**	**16**	**2**	**0**
Общо	**580**	**91**	**5**	**43**	**2**	**1**	**537**	**89**	**4**

Източник: *http://antitraffic.government.bg/bg/nacionalno-dokladi/nacionalen-doklad-2010*

В самата НКБТХ през 2010 г. са получени 22 сигнала за лица, обхванати главно в **международен трафик на хора, от които сигнали за 8 деца**, като случаите са пренасочени за решаване от компетентни държавни органи и обгрижващи НПО.

3.5. Заключения и препоръки към България относно детската сексуална експлоатация, трафика на деца с цел сексуална и трудова експлаятяция, включени в международни доклади

3.5.1. Заключения и препоръки от Годишен доклад на Американския Държавен Департамент за състоянието на трафика на хора в 175 страни по света за 2010 г.

Източник: *http://bulgarian.bulgaria.usembassy.gov/state_reports2.html; http://photos.state.gov/libraries/bulgaria/231771/PDFs/tip2011.pdf.*

Докладът се цитира със съкращения и извадката от текстове е фокусирана само върху коментарите, отнасящи се до проблемите на трафика на деца.

БЪЛГАРИЯ (Група 2)

„България представлява отправна точка, а в по-малка степен и транзитен пункт, и крайна дестинация за трафик на жени и деца с цел сексуална експлоатация, и на мъже, жени и деца с цел принудителен труд. **Български жени и деца стават жертви на трафик с цел сексуална експлоатация в границите на страната, особено в курортите и градовете в близост до границата, както и в Холандия, Белгия, Франция, Австрия, Италия, Германия, Съединените щати, Чешката република, Финландия, Гърция, Италия, Испания, Норвегия, Полша, Португалия, Швейцария, Турция и Кипър. Мъжете, жените и децата от ромски произход са особено уязвими, що се отнася до превръщането им в жертви на трафик и броят им сред идентифицираните жертви е непропорционално голям**. **Български мъже, жени и деца стават жертви на трафик с цел принудителен труд в Гърция, Италия, Испания, Дания, Словения и Великобритания. Има български деца, които са принуждавани да просят и да извършват дребни кражби в границите на страната, както и в Гърция, Италия и Великобритания.**

Българското правителство не покрива напълно минималните стандарти за премахването на трафика, но полага значителни усилия за това. През отразения в доклада период то продължи да отбелязва напредък, като прие **Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик** и положи по-сериозни усилия, за да гарантира, че жертвите на трафик няма да бъдат съдени. През 2010 г. броят на жертвите, идентифицирани от правоохранителните органи, се увеличи, а **държавата повиши размера на средствата, отпускани за децата, станали жертви на трафик.**

Препоръки към България

В поредицата от препоръки, една от тях е насочена към училищното образование, а именно: "...държавата трябва да продължи усилията си да ограничава трафика на хора, включително като **провежда дейности за превенция в по-голям брой училища, в които преобладаващата част от децата са роми"**

Защита

През 2010 г. властите в България отбелязаха скромен напредък в идентифицирането и защитата на жертвите на трафик. През ноември 2010 г. правителството прие **Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик**, чрез който да се координират усилията на държавните институции и гражданското общество за тяхната защита и подпомагане. **През 2010 г. властите идентифицираха общо 558 жертви на трафик, от които 89 деца**, и една жертва чужденец. **Броят им значително се е увеличил в сравнение с 2009 г., когато бяха идентифицирани 289 жертви, 44 от които деца**. През 2010 г. НПО идентифицираха още 55 жертви.

През 2010 г. финансираните от държавата детски центрове осигуриха подслон на 79 деца, станали жертви на трафик. Броят им значително се е увеличил в сравнение с 2009 г., когато бяха подпомогнати 44 деца. Българското правителство увеличи размера на средствата за пострадалите от трафик деца на 725 000 щ.д., отпускани на финансираните от него детски кризисни центрове, които предлагат рехабилитационна, психологическа и медицинска помощ на деца, идентифицирани като жертви на трафик, както и на деца в риск.

Превенция

През отразения в доклада период българските власти демонстрираха значителни усилия за превенция на трафика на хора. Те финансираха няколко информационни кампании по въпросите на трафика, осигурявайки **обучение на повече от 300 учители и предоставяйки на ученици 10 000 интерактивни диска, посветени на борбата с трафика и съдържащи филми, песни, видеоматериали и интервюта с жертви на трафик.** Правителството, съвместно с местните комисии, организира информационна кампания по проблемите на трафика под надслова „Време за действие". Из страната бяха организирани различни събития с цел информиране, включително театрални представления, разиграване на свързани с трафик съдебни процеси, дебати и конкурси за есета и рисунки, насочени срещу трафика. **Местните власти във Варна отпуснаха 20 000 щ.д. за дейности за превенция на трафика, включително кампанията „Лято без риск", която през 2010 г. обхвана 3000 ученици**. Същевременно властите положиха усилия за ограничаване на търсенето на платени сексуални услуги и премахване на туризма с цел секс с деца, като осъдиха седем души по обвинения в ползване на услугите на жертви на трафик с цел сексуална експлоатация и разпространяваха листовки с цел превенция в клубове и барове, за да повишат информираността на потенциалните клиенти по въпросите на трафика. През 2010 г. българското правителство прие план за борба с трафика на хора.

3.5.2. Заключения и препоръки от ГРЕТА доклада на Експертната група за действия срещу трафика на хора относно изпълнението на Конвенцията на Съвета на Европа за действия срещу трафика на хора в България, 2011 г.:

Източник: **G R E T A, Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings_GRETA(2011)19м; Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Bulgaria; First evaluation round; Strasbourg, 14 December 2011.**

Докладът се цитира със съкращения и извадката от текстове е фокусирана само върху коментарите, отнасящи се до проблемите на трафика на деца.

Приложение I: Списък на предложенията по ГРЕТА:
Всеобхватен подход към трафика на хора:

……...

2. ГРЕТА счита, че българските власти трябва да предприемат по-нататъшни стъпки, за да се осигури **всеобхватност на националните действия за борба срещу трафика на хора и особено:**

- да се обърне повишено внимание на превантивните марки сред уязвимите групи, като ромското общество, децата и инвалидизираните хора;

Координация:

……

4. ГРЕТА покани българските власти да инвестират в човешките ресурси на НКБТХ и местните Комисии за борба срещу трафика на хора, така че те да могат ефективно да провеждат **ц**елия набор от задачи по време на техния мандат.

5. ГРЕТА също така поканва Българските власти към **по-нататъшна засилена координация между националните и общински власти и НПО, които са активни в полето на действие срещу трафика на хора и за осигуряване включването на НПО в планирането на националната политика.** Това ще доведе

до включване на страната във формалните ангажименти между държавните власти и НПО, осъществяващи специфична рамка за сътрудничество. **Особено внимание трябва също да се обърне на включването на ромски НПО в борбата срещу трафика на хора**.

Тренинг на съответните професионалисти.

6. ГРЕТА поканва българските власти да оформят план за бъдещите тренингови програми с оглед подобряване на знанията и уменията на съответните професионалисти, което ще им даде възможност за добра работа. **Също така трябва да бъде организиран и тренинг за подобряване на знанията и уменията за идентифициране на жертви на трафик и тяхната подкрепа и защита. Трябва да бъде осигурен също така тренинг по проблемите на трафика на хора за екипите, работещи в домовете** за деца без родителска грижа и на местните комсии за борба срещу противообществените прояви.

Идентификаци на жертвите на трафик на хора:

.....

16. ГРЕТА насърчава Българските власти да осигурят правни и институционални промени, представени в новата държавна политика в областта на младежкото правосъдие, които да доведат **до превенция, идентификация и подпомагане на децата - жертви на трафик.**

3.6. Български деца – мигранти в улична ситуация в Гърция

3.6.1. Резултати от международно наблюдение и доклад „Уязвимост към експлоатация и трафик на български деца и юноши в Гърция“ /проведен по проект „Марио – Съвместни усилия за защита на децата от кексплоатация в Европа“/

Източник: Vulnerability to Exploitation and Trafficking of Bulgarian Children and Adolescents in Greece. A case study of street based survival strategies in Thessaloniki; Research report, Invernizzi Antonella, 2011; *http://marioproject.org/documents/vulnerability-to-exploitation-and-traffi-cking-of-bulgarian-children-and-adolescents-in-greece.*

Докладът е публикуван на аглийски език в Интернет на сайта на проект „Марио” в горепосочения адрес. В текста по-долу са представени със съкращения някои от основните резултати и препоръки.

В рамките на проект „Марио” през ноември – декември 2010 г. в Солун бе проведено **улично наблюдение и анализ на случаи на деца – мигранти в улична ситуация, в т.ч. български деца и юноши.** Резултатите са публикувани в **изследователския доклад „Уязвимост към експлоатация и трафик на български деца и юноши в Гърция“, изготвен от независимия експерт Антонела Инвернизи на базата на събрани данни от социални работници от: Сдружение „Деца и юноши”- България, Уляна Матвеева и НПО „АРСИС”- Гърция, Валбона Хистуна.**

В Предговора към изданието, Никос Гавалос, директор и основател на гръцката организация „АРСИС“ обяснява целите на проведеното изследване: **„Обект на проучването е създаването на детайлизирана картина на разпространението и специфичните проявления на явлението „масова просия в Гърция“, особено – ситуацията, свързана с просещите деца и семейства от България.** Тази група нарастна значително в последните години, особено в дестинацията Северна Гърция и

Солун, където основно бе проведено изследването. Наблюдението бе в продължение на месец чрез социална работа на улицата и провеждане на интервюта със съответните служби, осигуряващи информация по проблематиката. Проучването взе предвид транснационалните европейски измерения на проблема и бе базирано на включването на отговорни служби от двете страни – Гърция и България, както и съответните Европейски институции.

Информацията събрана чрез проучването доведе до основни заключения, посочващи ясната и неотложна нужда от транснационална координация и належащо предприемане на мерки в двете страни. Тези мерки трябва да бъдат част от **задължителен и ефективен план за действие,** насочен към разбиране на проблема и мониторинг; да бъдат адресирани към феномена, както и към създаване/активиране на мрежа от услуги за социлно подпомагане и защита на децата. Главните елементи на този план трябва да включват следното:

- Заключения и изводи, включени в **междуправителствено споразумение**;
- **Транснационална координация и сътрудничество** между

правоприлагащите власти, правораздавателните органи и социалните служби на двете страни;

- Създаването или активирането на **националните мрежи от услуги и**

агенции за директно управление на случаите в страната по произход - България и страната, крайна дестинация – Гърция.

<u>Главните области на интервенция трябва да бъдат</u>:

- **В Гърция:** информация и действия за обществено осведомяване;

междуправителствено социално проучване – подпомагане и временно настаняване на децата – доброволно и обмислено репатриране при спазване на най-добрия интерес на детето като основно изискване;

- **В България:** превенция – приемане и подпомагане на децата, както и

реинтеграция, като част от дълготрайното решение за детето при спазване на най-добрия интерес на детето като основно изискване.

Партньорите по проект Марио и АРСИС изразяват своята воля да предоставят цялата необходима подкрепа за всяка инициатива на властите на Гърция и България, ориентирани в тази посока.

<u>Във връзка с това, организациите от двете страни отправят своя апел</u>:

- **Правителствата на двете страни да вземат адекватни и навременни**

решения за защита на децата във връзка с проблемите, идентифицирани в настоящото изследване, особено чрез **създаването на концентрирани транснационални програми, включващи обществени и частни организации**.

- **Европейският съюз и другите регионални организации** да увеличат

техните **усилия за идентифициране и адресиране на особено чувствителни аспекти на защитата на децата** между държавите – членки на ЕС, но също така и с държавите, които не са членки на ЕС.

- **Донорите да подкрепят транснационалните дейности,** които незабавно ще

бъдат адресирани към нуждите, идентифицирани в това изследване“.

В анализа се подчертава, че поредица от организации и екипи в различни агенции и организации са осигурили съответната информация за ситуацията с българските деца и юноши по улиците на Гърция. Сред тях са: полицейското звено за непълнолетни и звеното за организирана престъпност в Атина и Солун; прокурорите, работещи по случаи на непълнолетни и проблемите на трафика в Атина; Българското Посолство в Атина и Българското Консулство в Солун; Отделът по правата на децата в Службата на Омбудсмана на Гърция;

Е.К.КА, НПО 21 и шелтъра на АРСИС за временно настаняване. **Целта на изследването е** да подпомогне процеса на изработване на политики и действащи програми в сферата на закрилата на децата, давайки своя принос за постигането на по-добри познания за ситуацията с популацията на уличните деца и юноши. **Проучването има и специфичен фокус върху българските деца по улиците на Солун, като част от дейностите по проект „Марио“, което на практика е резултирало в партньорство между организациите, работещи по проект „Марио“, Terre des Hommes и АРСИС – Солун.**

Главните методи използвани в изследването са: **улично наблюдение и неформални интервюта с деца, юноши и възрастни, както и с институции и организации,** които по различни начини влизат в контакт с българи, работещи и пребиваващи по улиците в Гърция.

В периода между ноември и декември 2010 г., в рамките на изследването екипите са установили 62 български деца и юноши в Солун, повечето от които са извършвали някаква икономическа активност по улиците. Допълнително 4 младежи на възраст около 18 – 19 г. са били включени в изследването, тъй като те са придружавали други деца и юноши или са осъществявали икономическа активност, която се е асоциирала като експлоатация над другите. Двама от тях са били с физически недъзи и са просили по светофарите, а едно момиче на 19 г. е било арестувано за девиантно поведение заедно с още едно 15 г.момиче.

Разпределение на идентифицираните деца по възраст:

Под 2 г.	**Възраст 2-5 г.**	**Възраст 6–11 г.**	**Възраст 13-14 г.**	**Възраст 15-17 г.**	
12 деца	10 деца	13 деца	18 деца	9 деца	

Възрастта на децата и юношите варира. В някои случаи възрастта им е била определена от социалните работници. Важно е, че е имало значително повече по-малки деца и юноши на улицата, отколкото ученици от начално училище. Бебета и много малки деца, както **и деца около 5 годишна възраст често са намирани в ръцете на** просещи възрастни и тази особена иконномическа активност обяснява тяхното значимо присъствие по улиците. **Повече от една трета от срещнатите деца са били на 5 годишна възраст или по-малки.**

Като се има предвид основната възрастова група, не е изненадващо, че **повечето от срещнатите деца на улицата са били директно наблюдавани от един по-голям възрастен (при 40 от случаите). Повечето от възрастните, срещнати на улицата са претендирали, че са майки на децата (при 30 случаи на деца и възрастни**). В единия от случаите, лицата, които са предоставили информация, са установили, че възрастният човек придружаващ децата е баща им, а в 9 други случаи, придружавашиите възрастни са били посочени като роднини, в повечето случаи – лели на децата.

По-големите по-често са били намирани да чистят коли на светофорите, просейки или продавайки дребни неща. **За изненада, в Солун се е оказало, че работещите непълнолетни се справят без наблюдение от възрастен и по-често работят обединени в малки групи от възрастни /например някои групи 16 годишни деца/юноши/.** В по-малко случаи обаче, дори изглежда, че тези юноши работят за себе си /това е наблюдавано при 5 случая с юноши).

Ситуацията на българските поданници по улиците е в контраст с това, което е било наблюдавано при групите на другите националности. При Албанските деца например, един възрастен винаги се е намирал на известно разстояние от децата. В Атина, известен брой от много малки деца, включително и две момичета, на възраст по-малки от 5 години, са работили очевидно непридружени от възрастни.

Тези особености се дължат може би на факта, че **българските поданици не са се установили по улиците на Солун и както може да се види по-нататък в наблюденията, част от тях изглежда, че циркулират между Гърция и България многократно. Някои възрастни са изразили поредица от опасения, отнасящи се до техните деца, например – твърденията, че има бебета, които са били взети от техните майки, които са родили в гръцките болници от други външни хора или – твърдението, че са „били продавани бели деца".** Това ни насочва към случаи на съществуваща опасност и би следвало да ни мотивира за строго наблюдение на малките деца, намиращи се в други страни.

Разпределението по различни показатели на идентифицираните в изследването български деца по улиците на Солун, е както следва:

Разпределение на децата по извършвана дейност на улиците:

Икономическа активност	**Брой деца/юноши**
Майка/друг човек/ просещ с дете в нейните/неговите ръце или около нея/него	**18**
Чистене на автомобилни стъкла	**12**
Просия	**10**
Продажба на носни кърпички, свещи	**9**
Свирене на музикален инструмент или помагане на родител/друг човек, който свири музика	**3**
Джебчийство	**1**
Неизвестна дейност	**10**

Съществуващата възможност децата и възрастните да реализират повече от една икономическа дейност ни навежда на мисълта, **че информацията за тези дейности по всяка вероятност трябва да бъде разглеждана с безпокойство. По време на контактите бе установено, че значителна част от децата просят или подпомагат възрастните, които просят на улицата, като малък брой деца продават разни дребни неща.** Сред юношите работещи очевидно самостоятелно на улицата, е бил забелязан и малък брой млади хора с недостатъци, които просят на светофарите извън центъра на града. Момичета и момчета на възраст между 17 и 18 години са се придвижвали между спрелите коли на светофарите, подкрепяйки се с бастуни. Изследователите също са срещнали други три непридружени деца, на възраст между 12 и 13 г., които просят или продават разни дребни неща. **Децата обикновено са проявявали недоверие към социалните работници, така че изначално единственият контакт с тях не е позволил да се събира прецизна иформация за тяхната ситуация.**

Разпределение на децата по произход от градове в България:

Град по произход	**Брой деца**
Русе	**18**
Плевен	**6**
София	**6**
Елин Пелин	**4**
Варна	**4**
Шумен	**3**
Видин	**2**
Костинброд	**1**
Неизвестни	**18**
Общо:	**62**

Български поданници открити в Солун варират и включват редица деца, които идват от България от провинциите от север, изток, запад или от центъра на страната. В **почти всички събрани информации се посочват следните места, от които са дошли децата: регион Варна, Добрич, Плевен, Русе, София, Шемен и Видин. Значителен брой - близо една трета от всички деца се твърди, че идваха от град Русе.** По-нататъшната ни информации сочи, че тези деца принадлежат към група от жени и деца, които пътуват заедно. Тези жени се стремят да имат малки деца с тях и да просят с дете или с бебе в ръцете си.

Основното предположение сред професионалистите и институциите е, че повечето български деца и техните семейства на улицата са от ромски произход. Българският етнос и ромската идентичност са понякога относително комплексни понятия в България и на други места. В България, т.нар. ромско общество включва групи с различен произход, религии и практики. Изразяването на ромската идентичност е повече въпрос на надмощие над другите етнически групи и при ромите има по-малко проблеми със самоидентификацията по отношение на особени характеристики или практики. Както изследователката Костова индикира, 90 % от ромското население в България се дефинира повече със заседнал начин на живот отколкото номадски. В случая за целите на това изследване, нямаше систематичен опит за проучване на етническия произход случай по случай. Видно бе, че повечето от наблюдаваните говореха ромски език или се самоидентифицираха като роми.“

Аналитичният доклад завършва и с изчерпателни заключения и препоръки, които очертават, както основните характеристики на децата – мигранти в улична ситуация в Гърция, така и възможностите за въздействие върху явлението.

<u>Забележка по отношеие на основните изследователски резултати</u>:

Резултатите са фрагментарни и частични и по-съответстваща информация може да се придобие, само ако се осъществи подходяща изследователска подготовка и дизайн. **Известен брой от белезите на миграция и стратегии за оцеляване, открити в изследването обаче, са особено подходящи за застъпническа дейност и създаване на програми за действие.**

<u>Заключения от изследването</u>:

1. По време на проучването **в Солун бяха установени шестдесет и две деца и юноши от български произход. Повечето от тях са придружавали възрастни**

лица, които просят или самите дец са просели, докато други продават малки предмети или предоставят услуги. Местата на произход на децата са: Варненска област, Добрич, Плевен, Русе, София, Шумен и Видин.

2. Главната тенденция сред лицата от български произход е временната миграция, предимно циркулаторна. Тя включва краткотрайни пътувания в Гърция в някои случаи или редовно движение – в други случаи. По думите на доста голям брой възрастни лица, икономическите дейности са финансово по-осъществими в Гърция, отколкото в родната им държава. Въпреки това, някои **деца и възрастни се сблъскват с доста тежки жизнени условия**, **включително и с това - да спят на улицата,** както и трудности при посрещане на основните нужди на децата.

3. Миграционните стратегии, които повече или по-малко се фокусират на несигурната улична търговия или просия, се оказва, че съществуват редом с други стратегии, при които български граждани търсят работа в селското стопанство или в други сектори. Когато желанието за работа не се материализира, просията остава единствената стратегия на разположение. Някои семейства в тази ситуация се срещат с трудности при придобиването на средствата, необходими за завръщане у дома. Също така трябва да се има предвид, че въпреки изключителната си рискованост, **маргиналните улични дейности и просията не представляват най-лошите възможности за хора от този етнос**. **Проституцията и престъпността са сред редицата икономически дейности, упражнявани от тези хора.** В настоящето изследване тези дейности не са достатъчно проучени. В два от случаите жени описват опити да бъдат трафикирани за сексуална експлоатация, които те са избегнали.

4. Фактическата връзка между деца и възрастни би могла да бъде установена само при официални проверки на самоличността им. Въпреки това, данните от проучването показват, че **важна част от икономическите дейности извършвани по улиците се базират на фамилни стратегии, организирани около възрастни лица от женски пол**. При тях малко дете (понякога и две) често съпровождат жената, а другите деца, очевидно са оставени в къщи на грижите на роднини. **Във връзка с тези ситуации загрижеността трябва да бъде насочена в три области:**

- **Първо, повечето от мигрантите се сблъскват с изключително сурови условия и сериозни лишения, включително временна бездомност**. От друга страна, някои от тях заявяват, че генерираните доходи наистина имат значение за семейния бюджет. Лишенията могат да доведат до сериозно увреждане на развитието на децата.
- **Второ, социалните работници изразиха загриженост за сигурността на децата и в един конкретен случай, когато малко дете неколкократно бе забелязано спящо в ръцете на майката. Използването на упойващи вещества, за да бъдат накарани бебетата и малките деца да спят с цел просия е въпрос, който многократно е повдиган от медиите.** Очевидно, този въпрос се нуждае от съответното анализиране на подходящата информация, ако съществува такава, както и от систематично проучване, което да даде неопровержимо доказателство, далеч по-голямо от едно обикновено наблюдение. И това трябва да бъде направено по един внимателен и почтителен начин, като се избягват слуховете и предразсъдъците, които са често характерни за тази сфера.
- **Трето, по-нататък трябва да бъде изследвана организираната същност на просията, която е дълбоко вкоренена в семейните структури,** както твърдят полицейските служители. При изучаването на тези структури **трябва да се обърне внимание на изучаването на моделите на съвместна подкрепа както и възможните аспекти на експлоатация.**

5. Алтернативна ситуация бе тази, където значителен брой по-големи деца и юноши бяха открити ангажирани в улични дейности и очевидно не бяха

ръководени от възрастни. Там, където бе възможно да се получи информация, **често се оказваше че миграцията се извършва с роднини**. Никаква информация за моделите на миграция не можа да бъде събрана от непридружените юноши и младежи с недъзи, които просеха на светофарите. **Бе изразена загриженост за възможни модели на експлоатация вътре и в двете групи. В този случай също трябва да се обърне внимание на проучването за сътрудничество и подпомагащи практики извън възможните експлоататорски и обидни обноски.**

6. Информацията осигурена от институциите, организациите и действащите лица, които осъществяваха контакт с българските деца на улицата, бе много фрагментарна. Оказа се, че много професионалисти не могат да разчитат на една концептуална рамка, за да идентифицират експлоатацията или насилието в стратегиите за оцеляване, особено когато тази рамка е семейно базирана. В този концептуален вакуум рискът е, че човек започва да вижда повече използваните стереотипи и предразсъдъци, отколкото данните и познанията. **При тези ситуации е ясно, че се увеличава риска от нарастваща стигматизация и дискриминация, което вече се изпитва от българските граждани изпаднали в състояние на бедност.**

7. Липсата на шелтър или място за настаняване на деца е главната бариера при процедурите за идентифициране на децата в улична ситуация, според мнението на професионалистите. Липсата на шелтър или възможност за настаняване на децата е и главната бариера при процедурите за идентифициране на деца и юноши – жертви на трафик. Изследването показва, че мерките за защита на деца и юноши не могат да се прилагат на място. **Липсата на шелтъри в Солун сочи, че непълнолетните в конфликт със закона или тези, които са включени в правни продедури са настанени в неподходящи места,** например: в шелтъри за възрастни; в болници или в полицейски управления. Извън процедурите, които стриктно са фокусирани върху трафикирането, общите необходими усруги за деца и семейства изискват компетентна оценка“.

3.6.2. Заключителни препоръки от Международна конференция „Децата мигранти на Европа – каква закрила?”, Европейски парламент, Брюксел, 26 май 2011

Източник: Пълният текст на препоръките е достъпен на английски език на официалната страница на проект „Марио”:
http://marioproject.org/documents/european-migrant-children-final-recommendations

На 26 май 2011 г., в рамките на международния проект “МАРИО – Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа”, **в Европейския парламент в Брюксел беше проведена конференция на тема: „Децата мигранти на Европа – каква закрила?”** Домакин на събитието беше Мария Неделчева, член на Европейския парламент, а организатори – партньорите по проект Марио – ECPAT – България (Сдружение „Пренебрегнати деца”), ECPAT – Холандия, Фондация „Nobody’s children” – Полша, Save the children – Албания, Terre des hommes – Косово с координацията на Terre des hommes - Child relief – Унгария. В работата на конференцията участваха и Илияна Йотова, член на Европейския парламент от България, представители на ECPAT Bulgaria и ARSIS - Гърция; представители на българските институции, както следва: ГДБОП - с презентация за работата на специализираните служби в системата на МВР и тяхната координация със сходни органи в други страни; Министерство на правосъдието, НКБТХ.

Целта на форума беше да се насочи вниманието на Европейските институции и на страните – членки към липсата на мерки за закрила на деца – мигранти, които са граждани на страна – членка на ЕС и са били въвлечени в улична дейност в друга страна - членка, независимо дали са били непридружени или са пътували със своите семейства.

По време на конференцията беше представен и **доклада: "Уязвимост към експлоатация и трафик на българските деца и младежи в Гърция", който е резултат от едномесечно наблюдение на уличните деца в Солун през ноември 2010 г., реализирано от социалните работници Уляна Матвеева от Сдружение "Деца и юноши", България и Валбона Хистуна от "АРСИС", Гърция.** Целта на изследването бе да се идентифицират улични български деца в Солун в риск от експлоатация и нуждаещи се от закрила. **На базатата на заключения в доклада с автор Антонела Инвернизи, както и на наличието на подобни ситуации в други страни – членки на ЕС, беше проведена отворена дискусия между представители на Европейския парламент, Европейската комисия; представители на българското и гръцкото правителство, както и представители на международни неправителствени организации.**

В хода на дебата, бяха отбелязани позитивните ангажименти, поети от ЕС по отношение на правата на децата, които са отразени в документи като Лисабонския договор и Европейската харта за основните права. В същото време, се наложи изводът за липсата на задоволителна компетентност от страна на ЕС по отношение на националните системи за закрила на детето.

Документът на ЕК „Програма на ЕС за правата на детето" се разглежда като полезна отправна точка за подобряване закрилата на децата в Европа, тъй като поставя политическите приоритети и цели за интегрирането на детските права във всички европейски политики. Наскоро приетата „Европейска стратегия 2020" и „Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите" са документи, които също имат отношение към проблема за европейските деца, които напускат страната си по произход.

Взимайки под внимание политиките на ЕС, както и първичното и вторичното законодателство, организациите - партньори в изпълнението на проект Марио отправиха своите **Препоръки за предприемане на действия, които ще доведат до позитивни промени в живота на уязвимите европейски деца, които се придвижват от една страна – членка на ЕС, в друга. Препоръките са насочени към: Европейските институции (Европейски парламент, Европейска комисия, Съвет на Европа); Правителствата; Донорите и Неправителствените организации**.

<u>Препоръки към Европейските институции: Европейската комисия Европейският парламент, Съветът на Европа:</u>

***1. Насърчаване на знанието и действията, базирани на факти**:*

Опитът на партньорите по проект Марио в тяхната работа в Централна и Югоиточна Европа им даде повод **да бъдат загрижени за защитата на европейските деца в уязвима ситуация, които се придвижват между европейските страни**. Основавайки се на Програмата на Европейския съюз за правата на децата, която очертава нуждата от изграждане на политика, базираща се на доказателства, **ЕС трябва да спомага за по-нататъшно изследване на тенденциите на движение на децата и семействата. Това ще позволи да се направят по-добри планове и програми, както и да се предприемат адекватни и специфични действия.**

2. Осигуряване на възможно най-много средства:

Правото на детето на защита и грижа като необходимост за неговото/нейното добро съществуване е гарантирано в член 24 от Хартата на Фундаменталните Права в ЕС. Амбициозните действия за насърчаване защитата на тези деца са задължително изискване и **ЕС трябва да идентифицира и прилага действия, които целят да предоставят възможности за децата и техните семейства в техните райони по произход. Те трябва да включват както икономически стимули, така и подкрепа и защитни мерки за уязвимите деца. Финансиращите програми, включващи структурни фондове, трябва да бъдат използвани за тези цели, както и за подсилване на структурите за закрила на децата**. **ЕК трябва също по-добре да обединява въпросите на децата в ЕС, които са в уязвима ситуация, придвижващи се между европейските страни; да осигурява тяхното социално включване и политики за закрила в страните от ЕС и да насърчава по-добрата координация между страните – членки.** Отвореният Метод за координация на социална защита и социално включване може да се приложи успешно в това отношение.

3. Подобряване на закрилата на детето в контекста на свободата на движение:

Децата - граждани на ЕС /когато са с техните семейства или когато са сами/ се ползват от клаузите в директивата за правото на придвижване и свободно пребиваване на територията на друга държава – членка. ЕС трябва да проучи как да подкрепя и гарантира защитата на детето в контекста на това движение, включително и по отношение на преценката на най-добрите интереси на децата, когато завръщането в техните страни по произход е предмет на обсъждане.

***4. Предприемане на действия срещу трафика и за защита на децата–мигранти**:*

Клаузите за подпомагане и подкрпа на децата – жертви в съществуващите антитрафикинг директиви на ЕС и последващата антитрафикинг стратегия трябва да бъдат валидни без ограничения. Превантивните и защитни антитрафикинг действия на ЕС /като ранната идентификация/ трябва да обърнат особено внимание на ситуацията при всички деца, които са били трафикирани или са в риск от трафикиране и да се осигурят възможности за координираща превенция и защитни механизми на европейско ниво, като в техния център се поставят защитата и най-добрите интереси на детето. **Освен това, след пускането в действие на антитрафикинг стратегията на ЕС, трябва да се осигури правилно приложение на нейните клаузи, като се обърне специално внимание на особената уязвимост на децата – мигранти.** Ролята на ЕК, както и на Антитрафикинг Координатора на ЕС, както и на националните докладчици ще бъде от първостепенна значимост за постигане на амбициозните цели, които е необходимо да бъдат заложени в стратегията.

***5. Приобщаване на детското участие във всички възможни действия*:**

Виждането на партньорите по проект Марио е, **че детското участие трябва да бъде в центъра на всяко решение, което има въздействие върху децата**. Както бе подчертано в изследванията и в различните политически документи на ЕС, **заинтересованите деца трябва да имат възможност да отразяват своите виждания за нешата, които се отнасят до тяхната ситуация. Следователно ЕС трябва да проучи съществуващите възможности за осигуряване на участието на децата във взимането на решения, които имат въздействие върху техния живот и за взимане**

под внимание на детските виждания при разработването на политики и програми, които въздействат върху живота на децата, придвижващи се между страните от ЕС.

6. Включване на детската миграция в Стратегията за разширяване на ЕС:

Всички препоръки, описани по-горе трябва да бъдат интегрирани като разширени изисквания за приемане от държавите – кандидатки за членство в ЕС. Ръководните документи и финансовата подкрепа трябва да насърчават усилията, които се полагат за социалното включване на уязвимите групи, както и за контролирането на неустойчивата миграция, която се движи от липсата на икономически възможности и/или вследствие на широкоразпространената дискриминация на етническите малцинства. В допълнение, **следва да се даде приоритет на подкрепата за изграждане на ефективни, устойчиви и вътрешно свързани системи за закрила на детето.**

<u>Препоръки към Правителствата:</u>

1. Закрила на децата от друга националност и подход за не-дискриминация:

Държавите – членки на ЕС са изначално отговорни за пълната защита на децата на тяхна територия. На базата на клаузите на Конвенцията на ООН за правата на детето, специално в светлината на нейния член 2, **децата от друга националност трябва да се възползват от същата степен на защита, както децата от националността на страната, в която вече се намират.** Държавите - членки, следователно трябва да предприемат мерките си за адекватна закрила, адресирани към ситуацията на уязвимите деца и техните семеийства, не от същата националност, които са се придвижили вече на тяхна територия.

2. Прилагане на подход, базиран на човешките права и равнопоставеността на половете: Уличните дейности, включващи деца, често са организирани около техните майки или семейни роднини, за които осигуряването на грижата за децата трябва да се спечели с тяхната икономическа активност. **Специфичната роля, която тези хора играят и тяхната трудна ситуация трябва да рефлектират в действия, целящи да се приложат мерки за закрила на децата**. Държавите – членки на ЕС следователно трябва да приложат подход, базиран на човешките права, включващ и перспектива за равнопоставеност.

<u>Препоръки към донорските организации</u>:

Трудностите да се финансират иновативни подходи и кампании отнасящи се до миграционните въпроси са предизвикателство за неправителствените организации. **Донорите се призовават да финансират кампании за повишаване на обществената информираност за превенция на опасната миграция на деца /вътрешна или трансгранична миграция/, както и за дейности за предоставяне на решения за сигурно придвижване. Донорите трябва да се насочат към такива дейности, които са съобразени с мнението на децата**.

<u>Препоръки към Неправителствените организации</u>:

Неправителствените организации играят фундаментална роля в защитата на уязвимите деца извън тяхната страна по произход, където понякога държавните власти не са в позиция да предложат адекватна защита на децата. Ролята на НПО варира от доставянето на директни услуги до застъпническа работа, адресирана към празнините в националната система за закрила на децата. **НПО трябва следователно да**

продължават да развиват проекти, които да допринасят за закрилата на децата в ситуация на уязвимост, като се базират на добре разработени ситуационни анализи, изследвания, емпирични данни и мнението на засегнатите деца и техните семейства. НПО трябва да се стремят да осигурят и по-добро (транс) национално сътрудничество и мултисекторен подход, в които да бъдат включвани и държавните институции и академичната общност.

3.7. Препоръки за работа на институциите и неправителствените организации по превенция на криминогенните и виктимогенните рискове за децата

С проблемите на децата в криминогенен и виктимогенен риск се занимават главно две институционални, взаимодействащи си системи – системата за превенция на асоциалното поведение (БППМН) и системата за закрила на децата, както и многобройни НПО. Данните от предходния анализ показват, че доброто им функциониране позволи в последните години факторите за рисковете сред децата да бъдат контролирани и да не се допусне рязко негативно влияние на социалната криза.

И в двете институционални системи предстоят концептуални реформи, за които са приети правителствена концепция и се подготвят нормативни актове, съобразени с международни документи. За да бъдат успешни тези реформи, те трябва да бъдат еволюционни, т.е. промените да се извършат на основата на доказаната ефективност на съществуващи до сега организационни форми и дейности и с използването на кадровия капацитет на добре обучени професионалисти.

Затова е необходимо промените да се ориентират към овладяване на цялата картина на престъпленията, правонарушенията и насилието, извършвани от деца, в контекста на правата на децата, като се обърне изключително внимание и на отделните разновидности на престъпленията, асоциалното поведение и насилието срещу деца.

- **На първо място,** е необходимо да се мобилизират **финансови и кадрови ресурси за създаване на ефективно функционираща централизирана национална информационна система**, в която да бъдат унифицирани индикаторите за събиране на изчерпателни данни свързани с правата на децата и синхронизиране на данните за идентични процеси и явления, които се събират от отделните институции; да се изгради софтуерна съвместимост между специализираните информационни системи на отделните институции за деца, жертви на престъпни посегателства и насилие (включително за трафик и сексуална експлоатация), с тази за деца, извършители на асоциални прояви; да се гарантира достоверност и адекватност на информацията чрез усъвършенстване на показателите, детайлизирани по общини, пол, възраст, етническа принадлежност, социален произход и непрестанното им актуализиране, за да се придобие цялостна картина за ситуацията в страната, особено за най-уязвимите групи деца и то в процес на развитие, с оглед предприемането на подходящи форми за превенция и кризисна интервенция; да се осигури оперативен достъп на компетентните специалисти от съответните институции и НПО както до статистическата информация с големи информационни масиви, така и до информацията, засягаща всеки отделен случай, при стриктна защита на личните данни. Целесъобразно би било информационната система, нейните специализирани подсистеми и системите на отделните институции да бъдат съвместими и с аналогични информационни системи на Европейския съюз.
- **На второ място** е необходимо да се реши **въпросът с кадрите чрез: съхранение на доказалите се експерти и професионалисти в подлежащите на закриване институции и пренасочването им към новоразкриващи се структури;**

осигуряване на постоянно действаща система за повишаване компетентността и квалификацията, включително и в чужбина, на експерти и специалисти за работа с деца в социален, криминогенен и виктимогенен риск; ориентиране на университетите към подготовка на кадри, които да работят по модерен начин в новите променящи се социални условия; подготовка на тесни специалисти за работа с деца, жертви на насилие и деца с асоциално поведение. Особено важно е специализирането на прокурори и съдии, които да работят по проблемите на децата, като за целта освен специално-правна, да получават и допълнителна възрастово-психологическа и педагогическа квалификация.

- **На трето място – трябва да се повишава координацията в действията на различните институции на местно и национално ниво, както и между тях и неправителствените организации,** работещи по проблемите на децата в криминогенен и виктимогенен риск. Необходимо е и разширяване на сътрудничеството на международно ниво, което да е фокусирано както към осигуряване на висока мобилност за работа по конкретни случаи (например при разкриване на трафик на деца, помощ за репатриране на трафикирани деца), така и към обмяна на опит между професионалисти, специализация на кадри, информационен обмен по единни критерии и емпирични индикатори. За целта да се инициират и финасират конкретни съвместни проекти между български и чуждестранни институции, местни и чуждестранни НПО, за финансирането на които да бъдат привиличани и стимулирани международни донорски организации.
- **На четвърто място - държавата и общините трябва да инициират, стимулират и осигуряват финансиране на информационни, образователни и превантивни кампании, програми и проекти,** насочени към обществеността, училищата, семействата и децата. Необходимо е те да се реализират в партньорство на инситуции и НПО в различни варианти, съобразно особеностите на конкретните целеви групи. В това отношение особено внимание да се обръща на политики, насочени към най-рисковите и уязвими групи деца – роми, безнадзорни деца, деца в институции. Кампаниите и програмите следва да ангажират средствата за масова информация с предавания и публикации, адресирани специално към деца, като за целта могат да бъдат включвани и обучени и деца, които да участват в тяхното реализиране. В това отношение безгранични са и възможностите на Интернет.
- **На пето място – необходимо е, разширяване и обогатяване на социално-педагогическата практика, психологическата и правна подкрепа на децата в социален, криминогенен и виктимогенен риск**. **Това изисква модернизиране и повишаване ефективността на работата както на специализираните органи, така и на НПО.** Натрупаният опит и изградените организационни форми и звена (социално превантивни центрове, консултативни кабинети, кризисни центрове, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги за деца, защитени домове и други) предполагат предприемането на комплексни и интердисциплинарни мерки за превенция, закрила и социална интеграция, съпроводени с подобрени услуги в общността, здравни грижи и психологическа помощ за жертви на насилие, престъпления, трафик и сексуална експлоатация, или за корекции в поведението и ресоциализация на деца с асоциално поведение и извършители на престъпления. Да се разработи на централно ниво и въведе в практиката ефективна система за сигнализиране и обратна връзка между отговорни институции, НПО и специалисти при случаи на деца във виктимен и криминогенен риск, като се проведе мониторинг за оценка на дейността на съществуващия Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция и се оптимизира координацията между институциите и НПО. В тази практическа сфера отново е необходимо да се обърне осо-

бено внимание на най-уязвимите групи деца и семейства, като се реализират различни програми и проекти, съобразени с етнически произход, пол и възраст на съответните деца. Целеви групи на тези програми да бъдат също родителите, учителите и широката общественост.

- **На шесто място – необходимо е усъвършенстване на правнонормативната база и съдебната практика по отношение на децата в криминогенен и виктимогенен риск,** включително и създаване и поддържане на база данни в съдебната система със специално разработени индикатори за деца, включени в правни процедури; брой дела, в които са привлечени деца; непълнолетни извършители на криминални престъплинея; извършители на престъпления срещу деца, осъдените за престъпления срещу деца. Да се предприемат мерки за по-бързо, ефективно и справедливо правораздаване в тази сфера.

4. КРИТИЧНИ АНАЛИЗИ НА БЪЛГАРСКИ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА НЯКОИ ИНСТИТУЦИИ, ПРЕДОСТАВЯЩИ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ ЗА ДЕЦА В РИСК И ПРОМЕНИТЕ В ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕЦАТА

4.1. Кризисни центрове за деца, пострадали от трафик и насилие

4.1.1. Коментари от изследвания на ECPAT Bulgaria и анализи от застъпническа платформа на Експертната група по проект „Марио”,2011:

Анализ на проблемните области, свързани с функционирането на Кризисните центрове за деца в България[1]

След извършването на задълбочен анализ на законодателството и съществуващите практики за настаняване на деца в Кризисните центрове, както и в резултат на проведените работни срещи с директорите и персонала на Кризисните центрове, практически семинари с представители на широк кръг професионалисти от системата за закрила на детето, извършените регулярни посещения в три Кризисни центъра в страната (гр. Монтана, гр. София и с. Балван, общ. Велико Търново) и мултидисциплинарни срещи за обмен на опит между екипите на трите центъра и мненията на различни експерти, работещи по проблематиката, **ECPAT Bulgaria - национален партньор по проект „Марио - Съвместни усилия за защита на децата от експлоатация в Европа“ и Експертната група по проекта идентифицираха сериозни проблемни области, свързани с функционирането на Кризисните центрове в страната и практиките за настаняване на деца в тях**. През месец септември 2011 г. специално застъпническо писмо с придружаващи го анализи, констатации препоръки бе изпратено до министри, зам.министри, директори на агенции, общини, сдружения, членове на ЕП с апел за съдействие за установяване на адекватен статут и функциониране на Кризисните центрове, при спазване на най-добрия интерес на децата, настанени там и осъществяване на отговорна професионална дейност при предлаганите услуги за деца в кризисна ситуация.

[1] Анализът е изготвен от Ива Николова, Координатор на българската Експертна група по проект „Марио – Съвместни усилия за защита на децата от експлоатация в Европа“.

Констатациите на Експертната група по проект „Марио“ и националния партньор по проекта - ECPAT Bulgaria са следните:

- **Наблюдава се сериозно нарушаване на правата на децата, настанени в Кризисните центрове.** Нещо повече, някои от съществуващите практики са в разрез с принципите на Конвенцията на ООН за правата детето, както и с принципа за спазване на „най-добрия интерес на детето”, който е заложен в основата на сега действащия Закон за закрила на детето. **В някои случаи престоят на детето в Кризисния център не води до преодоляване на травмата и психо-социално стабилизиране, нито до възможности за социална и семейна интеграция и психо-социална реабилитация след напускането на Центъра.**
- На това основание**, посочените по-долу проблемни област изискват незабавни действия в името на най-добрия интерес на детето**, с оглед спазването на правата на децата и изпълнението на поетите от РБългария ангажименти с ратифицирането на Конвенцията на ООН за правата на детето:
- **Кризисните центрове за деца трябва да бъдат специализирани. Установената практика за т.нар. „смесено” настаняване на деца** – жертви на трафик, сексуална експлоатация, домашно насилие, трудова експлоатация и деца в конфликт със закона е **в противоречие с всички международни норми и следва да бъде прекратена.**
- **Необходимо е провеждането на обучения на социалните работници от Д“СП“/ОЗД за прилагане на диференциран подход при извършването на настанявания на деца в кризисните центрове,** съобразен с конкретните причини за настаняването и резултатите от извършената внимателна оценка на случая и индивидуалните потребности на детето.
- **Кризисните центрове следва да функционират като кризисни звена за спешно и краткосрочно настаняване на деца-жертви. Тенденцията да се смесват функциите на кризисните центрове с тези на институциите за деца от резидентен тип трябва да се прекрати,** тъй като това е в противоречие със самото понятие за „кризисно” настаняване. Не следва и в кризисните центрове да се настаняват деца по социални показатели.
- **Кризисните центрове имат нужда от осигурено финансиране на щатове за психолози в тях и квалификация и обучения за психолозите, както и за другите човешки ресурси в Центровете.** В някои от кризисните центрове няма психолози или съществуват психолози със статут на външни консултанти, които не са в състояние да оказват ежедневна подкрепа на децата в ситуация на криза и преживяване на пост-травматичен стрес. За начинаещите психолози трябва да се осигурява супервизия от квалифицирани и опитни психолози в работата по конкретни случаи.
- **Необходимо е да се предвиждат целенасочени обучения за персонала на Кризисните центрове** по следните теми: психологическа супервизия, кризисна психологическа интервенция, разпознаване симптомите на травма, процес на възстановяване на жертвите, професионално „прегаряне“ и др., които да се провеждат периодично и планомерно.
- Наблюдава се **остра липса на социални услуги за децата, които напускат Кризисните центрове и финансови ресурси за осигуряване на техния по-нататъшен живот извън институцията.** Разкриването на дългосрочни психо-социални и рехабилитационни програми и услуги е от съществено значение за възстановителния процес на децата-жертви, подготовката им за реинтеграция и развиването на умения за независим живот.

- Необходимо е да бъде **насочен достатъчен финансов ресурс за подкрепа на общините в предлагането на услугата кризисен център, както и развиването на услуги, които да посрещнат потребностите на децата в периода между кризисното настаняване и реинтеграцията в общността.**
- Посочените по-горе проблемни области са резултат от едногодишни **наблюдения и проучвания, включително на терен, извършени от екипа на ECPAT Bulgaria (Сдружение „Пренебрегнати деца) - национален партньор по международните проекти: „Марио – Съвместни услия за защита на децата от експлоатация в Европа**“, финансиран от Фондация ОАК и аналитичната дейност на Експертната група по проекта. ECPAT Bulgaria, Експертната група, създадена в рамките на проект “Марио”, нейните членове и партньорските й организации **изразяват своята категорична подкрепа към изводите и препоръките в доклада на Български Хелзинкски Комитет „Кризисните центрове за деца: между социалната услуга и институцията”** и заявяват своята готовност да окажат експертна подкрепа на българското правителство и съответните институции в усилията им да разрешат този сериозен и неотложен проблем.

4.1.2. Коментари от доклад на Българския Хелзинкски Комитет „Кризисните центрове за деца: между социалната услуга и институцията”, 2011 г.

Източник: БХК, Кризисните центрове за деца в България – между социалната услуга и институцията, София, 2011 г. Автори: Елица Гергинова, Станимир Петров под общата редакция на д-р Красимир Кънев;
http://www.bghelsinki.org/media/uploads/special/finalen_kc_15.pdf

Българският Хелзинкски Комитет в своя **доклад от 2011 г. “Кризисните центрове за деца: между социалната услуга и институцията”** прави критични констатации за ситуацията в Кризисните центрове и заключава, че **“Държавата не е в състояние да защити децата в риск”. Според наблюденията на БХК, в “Кризисните центрове за деца в България се наблюдават сериозни нарушения на правата на децата”.**

На пресконференция за представяне на доклада през юли 2011 г., **Елица Гергинова, изследовател в БХК** съобщава следното: “Случаите на изнасилвани в семействата си деца са само илюстрация на проблема с насилието над деца в България. Често децата - жертви многократно се обръщат за помощ към хората от близкото си обкръжение, без да получават защита. **Специализираната държавна грижа, реализирана от отделите „Закрила на детето“ към 147-те дирекции „Социално подпомагане“ на Агенцията за социално подпомагане, не е в състояние да защити децата в риск.** Въпросът, защо това е така и какво трябва да се промени, провокира изследването на БХК върху системата на кризисните центрове, където като крайна мярка се настаняват деца жертви на трафик и насилие”.

Докладът разкрива, че се наблюдава размиване на профила на тези центрове (12 на брой в България), като в тях освен деца, жертви на трафик и насилие, вече се настаняват и деца, които са извършители на „противообществени прояви” - джебчийски кражби, проституция, бягства от институции, а също и деца със социални потребности. Към момента на посещението на БХК в кризисните центрове е имало само едно дете жертва на външен трафик (или около 1% от настанените). 69% от децата, настанени в центровете, са жертви на вътрешен трафик, 20% са жертви на домашно или друго насилие, 5% са там заради безнадзорност и 5% -

заради противообществени прояви. **Според БХК такова смесване е недопустимо, поради което е необходимо да се обмисли разделяне на центровете, както следва: на центрове за деца - жертви на трафик и отделно, центрове за деца - жертви на насилие.**

Друг ключов проблем е, че в по-голямата част от тези институции, настаняванията са произволни. Въпреки фиксирания краен срок за настаняване (шест месеца), изследването на БХК показва нарушения на закона чрез настаняване за много по-дълги периоди от време.

"Имайки предвид, че режимът в кризисните центрове е затворен, **т.е. престоят в него на практика е лишаване от свобода, то като всяко лишаване от свобода извън закона, може да бъде основание за наказателно преследване**. В повечето от кризисните центрове в отделни случаи се е стигало до престой от по осем - девет месеца и дори до повторност на настаняванията след неуспешна реинтеграция, отново за срок от шест месеца в същия център. В други случаи, след изтичане на шестмесечен срок, детето се изпраща в друг кризисен център – отново за срок от шест месеца", **обяснява Станимир Петров, координатор на програмата „Затворени институции" в БХК**. **Около 10% от децата в кризисните центрове са там за периоди над 6 месеца, в нарушение на закона**.

Процедурата по настаняване и дългите престои на деца в тези центрове дават основание да се счита, че в настоящия си вид **тази социална услуга допуска сериозни разминавания с международните стандарти по правата на детето. Според БХК престоят в кризисните центрове трябва да е максимално кратък - до три месеца. Задържането на деца над този срок излиза извън представите за социална услуга и води до образователен дефицит и трайно институционализиране на децата. Не е допустимо дете да се държи на затворен режим единствено за това, че към момента няма къде другаде да бъде настанено.**

Настаняването в кризисни центрове следва да се използва само като крайна мярка за деца, които имат действителна неотложна нужда от психосоциална интервенция. Във всички други случаи децата биха могли да бъдат насочвани към Центрове за настаняване от семеен тип или други социални услуги.

Според БХК, настаняването в кризисни центрове следва да се извършва не само „по документи", а след запознаване лично с децата във всеки конкретен случай - като за целта е необходимо в дирекциите „Социално подпомагане" да работят достатъчно на брой, квалифицирани и добре платени социални работници. Важно е да се преустановят проблемите с настаняванията по административен и съдебен ред. Персоналът на кризисните центрове трябва да е добре заплатен за труда си. С оглед недопускане на повторно насилие или трафик, психолозите и социалните работници следва да продължават да работят с децата и и след извеждането им от кризисните центрове.

4.1.3. Становище на Националната мрежа за децата – „Обратна връзка на НМД по проект на Методическо ръководство за Кризисен център", 27.09. 2011 г.

Източник: Обратна връзка на НМД по проект на Методическо ръководство за Кризисен център; *http://nmd.bg/Position/obratna-vrazka-na-nmd-po-proekt-na-metoditchesko-rakovodstvo-za-krizisen-tsentar/.*

Предоставентото становище на НМД се публикува със съкращения.

"**Националната мрежа за децата (НМД)** приветства усилията на отговорните държавни институции за подкрепа на децата и лицата пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация. Настоящата обратна връзка е изработена в съответствие с опита на организациите, членове на НМД, които имат практика в предлагането на услугата „кризисен център" (КЦ). В изготвянето на позицията е консултирана и фондация „Международна социална служба-България".

Във връзка с представения проект за Методическо ръководство, ние, неправителствените организации имаме следните коментари:

Срок за предоставяне на услугите:

На срещата, организирана в АСП беше коментирано и ясно аргументирано, че престоят в кризисен център следва да е за срок от не повече от 3 месеца. В този смисъл апелираме 6-месечният срок да бъде преразгледан в зависимост от специализацията на КЦ. Аргумент в посока на такова ограничаване на срока е, че след края на втория месец се наблюдава значителен регрес в работата с потребителите. Освен това, бързото разрешаване на случаите би следвало да е приоритет при всички работещи по случая институции. В момента например, има сериозен проблем с непридружените деца, които се настаняват със съдебни решения. Техните решения се бавят с месеци и децата стоят в кризисните центрове по 8-10 месеца, дори повече. Причина за това е мудността в администрацията и координацията. В най-добър интерес за непридружените деца е престоят им да е наистина кратък и да се облекчат максимално процедурите по настаняването и извеждането им. Опитът от практиката показва, че се налага да се даде и точна формулировка за престой. Предлагаме за престой да се счита периодът на пребиваване от датата на настаняването до датата на напускането, а да не се гледа датата на постановяването от съответния съд.

Мобилни екипи за кризисна интервенция:

Предлагаме да се даде точно определение на функциите, които ще изпълняват тези екипи. Считаме, че следва да се изясни например дали ще работят с ОЗД, каква ще е процедурата за сигнализиране и т.н.

Капацитет на Кризисните центрове:

Методическото ръководство за Кризисните центрове предвижда капацитет до 10 деца. Опитът на неправителствените организации, които предоставят услугата показва, че случаите, в които потребителите са около 10 са изключително редки. През по-голямата част от времето в кризисните центрове услуги ползват между 15 и 17 потребители в един и същи момент. В този смисъл считаме, че фиксирането на максимален капацитет е по-скоро ограничаващ фактор, отколкото предпоставка за ефективна и качествена работа. Нашата препоръка в това отношение е допустимият брой потребители да бъде посочен като интервал (между 10 и 20 лица), тъй като капацитетът и качеството на услугата зависят до голяма степен от организацията на работата. Капацитет от 10 е подходящ при Кризисни центрове, които са само за деца. Като цяло в съществуващите към момента услуги има различни мнения и практики по отношение на капацитета. Факт е, че в момента кризисните центрове са препълнени, но причината за това е, както в малкия брой налични услуги, така и във финансовия стандарт.

Профилиране на Кризисните центрове:

Проектът за Методическо ръководсто предвижда 6 различни профила на центровете. Високо ценим идеята да бъдат разграничени специфичните проблеми и съответно отделните подходи към решаването им, но в същото време се опасяваме от прекомерно сегментиране. Проблемите на лицата, които се нуждаят от услугата, обикновено са комплексни и често един потребител не принадлежи към само една от посочените групи. Считаме, че разграничение следва да има например между децата в конфликт със закона и тези, които са жертви на насилие или трафик. Предлагаме, в духа

на новоприетата Концепция за държавна политика в областта на правосъдието за детето, да се въведе понятието „деца в конфликт със закона" вместо „деца с противообществени прояви". Намираме за изключително укорима т.н. дефиниция на "противообществена проява", която дава простор на субективизъм чрез разбирането за "действия, противоречащи на морала".

Може да се помисли за разделяне в отделни услуги за жертвите на трафик и тези на домашно насилие поради различната специфика на работа с двете групи. На този етап всички те се настаняват в кризисните центрове, но работата с тях изисква различен подход към всяка от групите.

Целеви групи:

Предлагаме срещу всеки профил да се посочат и съответните целеви групи. Посочените в методическото ръководство целеви групи изключват от кръга на потребителите децата на възраст от 0 до 7 години. Разбираме, че по същество това спира настаняването на малки деца в услуга, която макар и ограничена във времето, представлява резидентен тип услуга в духа на цялостната държавна политика по деинституционализация и стремежа децата да живеят в семейна или близка до семейната среда. На практика обаче, от услугата кризисен център в момента се нуждаят много малки деца, заедно със своите майки. Според ППЗСП „Когато лицето, пострадало от домашно насилие, е бременна жена или майка на дете ненавършило 3 години и е в риск да изостави детето си, тя се настанява незабавно заедно с детето. В случай, че майката е придружена от друго свое дете – навършило 3 години, то също се настанява заедно с нея.". Апелираме да няма фиксирана долна граница за възрастта на децата, за да не се налага децата да се отделят от майките си, с които в повечето случаи са заедно жертви на насилие или трафик. Предлагаме, освен целевите групи, за които е предназначена услугата кризисен център, методическото ръководство да посочва и групите, за които тази услуга не е подходяща. Такива например са лицата с някои ментални увреждания.

Кризисно настаняване:

От изключително значение е предложената дефиниция за „кризисно настаняване". Приветстваме уточнението, че то се предприема „след инцидент", като тук предлагаме да има допълнително уточнение за максимално допустим период от време, изминал от момента на инцидента до настаняването. Тук може да се заимства от разпоредбите на Закона за защита от домашното насилие, според който молба за налагане на мярка се подава до един месец от акта на домашно насилие. Аргумент за това предложение е да се ограничи практиката някои ОЗД да настаняват в кризисни центрове деца или жени, които на практика са неглижирани и нямат подслон. Като цяло в дефиницията липсва яснота за това кое определя дадена ситуация за кризисна за едно дете/ лице и налага настаняването му в Кризисен център.

Вход към услугата:

Предлагаме в Методическото ръководство да се включат насоки за прилагането на Координационния механизъм за реферирane и обгрижване на случаи на непридружени деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина. По отношение на настаняването в кризисен център считаме, че то би следвало да става с направление, а не със заповед, като това е валидно както за лицата, така и за майките с деца. Заповеди за настаняване би следвало да има само за непридружените деца. Представеният списък от задължителни документи за прием в кризисен център съвсем не е изчерпателен. За работата на кризисните центрове съществуват редица указания и постановления, които съдържат множество документи за прием. Считаме, че в настоящото методическо ръководство е необходимо да се посочи изчерпателен списък от необходимите документи, като наблягаме на нуждата в този списък изрично да фигурира и изследване

за туберкулоза. Това се налага поради зачестилите случаи на заболели, настанени в кризисните центрове в страната в момента.

Приветстваме факта, че доставчикът на услугата сам ще изработва процедурата по прием в кризисен център. В тази връзка предлагаме в Методическото ръководство ясно да се разпишат отговорностите по настаняването и транспортирането на потребителите. Считаме, че в Ръководството следва изрично да се посочи, че настаняването и транспортирането се извършват от социален работник от ОЗД и да се опишат случаите, при които настаняването става с полицейска закрила.

Работа по случай в Кризисния център:

В Ръководството е посочено, че ключовият социален работник координира дейностите по изготвянето на специализирана оценка и изпълнението на плана за действие. Според досега действащите указания има разлика между специализирана оценка и оценка на потребностите, а именно, че първата е за лицата, а втората – за децата. Апелираме това да се уточни ясно и в настоящото методическо ръководство. Координирането на екипа на Кризисния център по изготвянето на индивидуален план за услуги/ грижи също не е споменато и описано в настоящото Ръководство. В рамките на отговорностите на ключовия социален работник е посочено и изготвянето на „периодична оценка на резултатите и доклад до ДСП". Считаме, че изготвянето на тримесечни доклади за резултатите би било напълно достатъчно.

Методическото ръководство предвижда периодични срещи на мултидисциплинарния екип за обсъждане развитието на случая. С оглед трудностите по осъществяване на подобни срещи към настоящия момент, предлагаме да се опишат ясно и точно задълженията, отговорностите и периодичността при провеждането на тези срещи. Намираме 7-дневния срок предвиден за изготвяне на специализираната оценка от страна на ключовия социален работник за крайно недостатъчен. Практиката по предоставяне на всички социални услуги показва, че е необходим 1 месец за подготовката на такава оценка. В съдържанието на досието на детето е посочена „оценка на случая", което всъщност е „оценка на потребностите". Декларацията-съгласие за оказване на първа помощ и подходящо лечение, от своя страна, няма как да бъде подписана от родител при непридружените деца. В тези случаи насилието над детето идва основно от страна на родителите и следва да се намери подходящо решение за децата при необходимост от лечение и първа помощ.

Прекратяване ползването на услугата Кризисен център:

При проследяването на случая след напускане на Кризисния център е необходимо да се направят още няколко допълнения. Липсва уточнението, че при завръщане в същата среда, ако има дете с майка, задължително се прави проучване от Отдел „Закрила на детето", който се произнася дали това е в най-добър интерес на детето. Към момента много майки с деца са настанявани от Отделите „Закрила на детето", но след изтичане на срока на настаняване се връщат отново в средата, подценявайки рисковете. Това от своя страна води до повтарящи се настанявания на едни и същи потребители за едни и същи проблеми, понякога се стига и до фатален край за жертвата. В тази връзка смятаме, че е от огромно значение напускането и завръщането в същата среда да се контролира от Отдел „Закрила на детето" (за децата). **Необходимо е да се уточни и, че Отдел „Закрила на детето" по местонахождение на детето наблюдава случая на дете, което е било в Кризисния център и след това спрямо него е предприета мярка за закрила в семейна среда. Липсва конкретно описание за това, как точно Дирекция „Социално подпомагане" наблюдава случаите на лица над 18 г., които са върнати в средата след Кризисния център.**

Грижи за здравето:

В частта за здравните грижи методическото ръководство предвижда Кризисният център да осигурява съдействие за получаване на стоматологична помощ. Тук поставяме въпроса какво се случва, когато потребителите са неосигурени и кой следва да заплати зъболечението им. По същия начин стои въпроса и с останалите видове медицинска помощ и услуги. Като цяло в практиката Кризисните центрове се сблъскват с изключително тежки случаи по отношение на медицинския статус на потребителите и полагането на специализирани грижи за тях се явява сериозен проблем.

Според Методическото ръководство индивидуалната психологическа работа с потребителите се предоставя на определено за това място, извън личното пространство и място за живот. Считаме, че е необходимо да се изясни дали това означава, че работата ще се извършва извън Кризисния център. Неясна остава и разпоредбата за психологическата подкрепа на груповия процес и персонала, която „се осъществява под формата на екипна работа". Приветстваме наличието на такива изисквания, но предлагаме те да бъдат конкретизирани и изведени в отделна точка, тъй като не се отнасят до целевите групи.

Образование:

Методическото ръководство предвижда ключовият социален работник от Кризисния център да съдейства за записването на детето в подходящо учебно заведение. При вменяването на такава отговорност, в Ръководството следва да се има предвид, че в някои случаи съществуват обективни пречки това записване да бъде осъществено. Често например, деца, които подлежат на задължително училищно обучение нямат документи за последен завършен клас. Предлагаме да се уточни, че Кризисният център осигурява необходимите учебни пособия, помагала и материали, когато такива не са осигурени от учебното заведение. В тази част се предвижда и персоналът да поощрява активното общуване на децата с техни връстници и „други значими за тях хора". Неясно остава кои хора влизат в последното определение, най-вече в контекста на въпроса дали КЦ е затворен или отворен тип услуга.

Жизнени умения за самостоятелен и независим начин на живот:

Според Методическото ръководство ползвателите на услугата „Кризисен център" подават заявленията до службите на компетентните органи по постоянен адрес. На практика, такава възможност в повечето случаи няма. Потребителите не се регистрират адресно по настоящ адрес на адреса на Кризисния център от съображения за сигурност.

Работа с родители и семейства:

Методическото ръководство предвижда доставчикът да осигури на децата възможност за поддържане на връзка с родители, приемни родители и осиновители, „като това е съобразено с най-добрия интерес на детето". Такава разпоредба е задължителна за услугата ЦНСТ /Център за настаняване от семеен тип/, но при спецификата на потребителите на Кризисния център в много случаи би била неподходяща. Предлагаме Методическото ръководство по-ясно и категорично да разграничи кръга от деца, за които това условие може да се приложи.

Местоположение:

Методическото ръководство предвижда в населеното място да има медицинско заведение, което да осигурява медицинска помощ за потребителите. Добре разбираме аргументите за наличие на такова условие, но считаме, че е редно Методическото ръководство да се съобрази и с факта, че част от настоящите кризисни центрове се намират в населени места, в които няма медицинско заведение. В един от тези центрове например, при необходимост се вика спешна помощ от близкия град, който се намира на много близко разстояние (10 минути с автомобил).

Материална база:

Оценяваме заложената в Методическото ръководство идея примерните помещения да осигуряват уютна атмосфера, която да позволява свободното им придвижване. Не трябва да забравяме обаче, че към днешна дата функционират кризисни центрове, които няма как да покрият поставените изисквания и в това отношение следва да се търси компромис. Има случаи на настанени майки с 3 или с 4 деца, които живеят в една стая. В съществуващите кризисни центрове няма как да се осигурят сервизни санитарни помещения на всеки две спални.

Защита на децата/лицата от злоупотреба и насилие:

Предлагаме да се включи изискване доставчикът на услугата да има разработена вътрешноорганизационна политика за закрила на детето. Намираме за необходимо в Методическото ръководство да има и насоки за изслушване на детето-свидетел, в които ясно да е определено мястото за това и разпределението на отговорностите на институциите. Тези насоки следва да са съобразени с приетата Концепция за държавна политика в областта на правосъдието за детето и да осигуряват прилагането на „приятелско към детето правосъдие “.

4.2. Коментари на Националната мрежа за децата от Алтернативния доклад за България по Универсалния периодичен преглед по правата на човека /UPR/, 2011 г.

Източник: *http://www.google.bg/search?sourceid=chrome&ie=UTF-UPR_BG_April2010_FinalBG;* 21 Февруари 2012

Докладът на Националната мрежа за децата по Универсалния периодичен преглед на България за 2011 г. е представен със съкращения.

Целите на Доклада на Националната мрежа за децата по Универсалния прегледс са, както следва: да представи вижданията на неправителствените организации за основните проблемни области по отношение на правата на децата в България; да даде препоръки за тяхното преодоляване и да подкрепи усилията на правителството, местните власти, гражданските организации и всички заинтересовани страни за прилагане и спазване правата на децата в страната.

I. Основен преглед на политиките по правата на децата в България

……..

(2) Анализът на развитието на системата за закрила показва **значително разпокъсване на функциите и дублиране на елементи между Агенцията за социално подпомагане (АСП), в рамките на която Отделите за закрила на детето (ОЗД) отговарят за оперативното изпълнение на мерките за закрила, и Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД).** В същото време са запазени и функционират норми и структури , които са остарели и залагат на философия, която е в противоречие както с Конвенцията за правата на детето на ООН, така и с останалото законодателство за закрила на детето.

(3) **Работата в много Отдели за закрила на детето (ОЗД) в момента е изключително незадоволителна.** Този факт се подкрепя от множество изследвания които са правени от различни български и международни организации. Към 31.12.2008 г. работещите в отделите за закрила на детето са 750 човека, от които социалните работници са едва 450 за цялата страна. Съгласно данните на Агенцията за социално подпомагане от доклада им за 2008 г ., един социален работник у нас работи средно по

112 случая. **С оглед осигуряване на качество на социалната работа, следва да се приближаваме към европейските стандарти, водещи до добри практики, при които един социален работник отговаря и работи по 20-30 случая.** Заплатите на социалните работници в ОЗД са едни от най-ниските в сферата на помагащите професии, като много често те не получават никакво въвеждащо или поддържащо обучение, както и професионална супервизия.

(4) **Броят и разпределението в страната на социалните услуги за деца и семейства продължават да бъдат изключително незадоволителни. Ситуацията е изключително тежка особено в малките населени места, където децата и семействата нямат почти никакъв достъп до консултиране, социална подкрепа, придружаване и настаняване в случай на риск или нарушаване на права. Качеството на съществуващите социални услуги много често е незадоволително и не допринася за реална защита и интеграция на деца в риск**. 104 нови социални услуги за деца и лица в риск останаха без финансиране за 2010 г.

Препоръки:

1.1. Да се осъществи преглед на целите и концепцията на системата за закрила на детето, социалното подпомагане и семейната политика с оглед възприемане на **широка концепция за благосъстояние на всички деца и семейства, живеещи в риск, превенция на риска и подкрепа на семейството.**

1.2. Да се опрости стратегическата и административната рамка за изпълнение на политиката за закрила на деца, с ясно очертаване и ефективно разпределение на правомощията и отговорностите на органите за закрила на детето**. Да се въведе системата детски омбудсман както на национално, така и на регионално ниво.**

1.3. **Да се осигури адекватен професионален капацитет за ефективно функциониране на системата за закрила на детето**. **Да се въведат стандарти за брой случаи на един социален работник, както и осигуряване на адекватно възнаграждение,** ресурсно обезпечаване и кариерно развитие на работещите в сферата на закрилата на децата.

III. Деца в институции

.....

(12) **Правата на децата живеещи в институции в България продължават да бъдат нарушавани.** По данни на ДАЗД към месец декември 2009 година техният брой е 6730 деца. На 24 февруари 2010 г. правителството прие национална стратегия „Визия за деинституционализацията в България". Безспорно, приемането на този програмен документ и дългосрочният политически ангажимент за закриване на институциите са огромна крачка напред.

……

(14) **Средният престой на децата в институции продължава да остава дълъг – около 14 години, а качеството на грижата ниско.** Въпреки поетата насока към деинституционализация, продължават капиталовите ремонтни дейности на сградите на институциите, за които е декларирано, че ще бъдат закривани. **Индивидуалните планове за действие и грижа са с формален характер, като тяхното реализиране не е обвързано с планирането и развитието на нови алтернативни грижи и услуги.**

……..

(16) **Липсват достатъчно услуги и система за подкрепа на младите хора, напускащи институциите и техните грижи, която води до негативни последици, като безработица, експлоатация, липса на жилища и затруднява социализацията на младежите като цяло.**

Препоръки:

.....

3.1. Необходимо е Правителството да се ангажира със затварянето на пътя на децата към институциите, като се **финансират и популяризират превантивните мерки по изоставянето на детето.** В тази връзка е необходимо да се въведе ефективна система за **подкрепа на семейства, живеещи във високо рискови общности**.

3.2. Да се реформира системата за закрила на детето и нейното финансово и ресурсно подпомагане, за **да осигури качество на мерките за закрила на децата в институции и децата живеещи в риск от изоставяне**.

3.3. Необходимо е **развитието на алтернативните услуги да се обвърже с анализ на настаняванията на децата в домовете и нуждите им от грижи и услуги**, тоест тяхното развитие да доведе до реално затваряне на институциите от интернатен тип.

3.4. Необходимо е да продължи тенденцията **целият процес на предоставяне на услугата приемна грижа да се предоставя на външни доставчици**, които да се професионализират в предоставянето на услугата. Да се осигури максимално облекчаване на доставчиците на социални услуги в процеса на разкриването на нови такива.

3.5. Необходима е **промяна в механизмите на наблюдение на грижите и услугите за деца и семейства, както в специализираните институции, така и в алтернативните услуги за деца и семейства. Осъществяваният от държавата мониторинг и контрол следва да е ориентиран към резултатите в ситуацията на детето, а не към документацията и процедурите.** Трябва да се изгради система за мониторинг и контрол, основана на достатъчно данни, които да обосноваят политиките по деинституционализация.

3.6. Необходими са **промени в законодателството, така че младежите напускащи грижи да се разглеждат като специфична социална група,** което да гарантира продължителност и системност на услугите за тях.

4.3. Становище на Националната мрежа за децата по законопроекта за изменение и допълнение на Закона за омбудсмана

Източник: От Националната мрежа за децата поискаха да бъде създаден „Омбудсман по правата на детето";
http://pressclub.bg/society/organizations/20120220/news-71400

Националната мрежа за децата участва активно в консултативния процес по изготвяне и прилагане на политиките за деца и семейства в България. Като сдружение на 100 неправителствени организации, работещи за създаване и прилагане на качествени политики и услуги за децата и семействата, НМД се стреми към изграждането на система, създаваща по-добри предпоставки за развитие и за закрила на децата в България.

Във връзка с предстоящото обсъждане в Комисията по образованието, науката и въпросите на децата, младежта и спорта на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за омбудсмана, неправителствените организации имат следните коментари по законопроекта:

Приветства се изричното споменаване на отговорността на институцията на омбудсмана да защитава правата на децата, както и да предоставя становища до Министерския съвет и Народното събрание по законопроекти, отнасящи се до защита

правата на човека. ***В тази връзка се предлага в структурата на Омбудсмана на Република България да се създаде специална длъжност „омбудсман по правата на детето".***

В своята работа НМД се води от основните принципи на Конвенцията за правата на детето на ООН и лобира за съблюдаване на препоръките на Комитета по правата на детето (КПД) на ООН, оправени към страната ни. Предложението на НМД се основава на препоръката: „***Да възложи на независима агенция мандат за мониторинг и популяризиране правата на децата, както и осигуряване на достъпен механизъм за подаване на жалби от деца и техни представители."*** Още през юни 2008 г. Комитетът прие своите заключителни препоръки по последния периодичен доклад на България по Конвенцията на ООН за правата на детето. Проблемът със съблюдаването и защитата на правата на децата за пореден път е засегнат от КПД. Отчита се, че не са приложени препоръките от първия доклад през 1997 г. за създаването на независим орган, който да следи за спазването на правата на децата. Комитетът настоява държавата да положи всички усилия за изпълнението на заключителните препоръки от първоначалния доклад, които все още не са изпълнени.

Създаването на отделен, независим орган би коствало голям административен ресурс и в тази връзка НМД предлага на този етап да се използва вече съществуващата институция на омбудсмана, в която да има специализиран омбудсман по правата на детето. Предлагаме и да се предвиди възможност този специализиран омбудсман да бъде номиниран и от неправителствени организации, а назначаването му да става от страна на омбудсмана на Република България. Такъв орган е необходим, за да се установи механизъм за независим мониторинг на политиките за децата. Специализираният омбудсман по правата на детето ще може да дава становища, мнения и препоръки по всички стратегически теми, както и да предоставя становища по законодателни инициативи, свързани с въпросите на децата. Индивидуалните жалби за нарушения на правата на децата могат да се разглеждат от специално звено за борба срещу дискриминацията на деца към Комисията за защита от дискриминация, така както е записано в Национална стратегия за детето 2008–2018 г. Въпреки наличието на този ангажимент, до момента той не е включван в ежегодните Национални програми за закрила на детето.

Предложението на НМД за омбудсман за децата дава възможност България да стартира изпълнението на препоръките на Комитета по правата на детето на ООН на основата на съществуващи вече държавни структури. Като организации, работещи за създаване и прилагане на качествени и съвременни политики за децата, неправителствените организации, членуващи в Националната мрежа за децата очакват принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето да бъдат взети предвид при въвеждането на всяко ново българско законодателство и призовават за мъдрост и съобразителност, която да постави децата на България, като основна ценност на българското общество.

4.4. Становище на НПО „Инициативен родителски комитет“ /ИРК/ по Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за омбудсмана, 2012 г.

Източник: Искаме омбудсман по правата на детето; бюлетин на НМД 103/13 – 19 февруари 2012; *http://nmd.bg/newsabc/bg/17/#a1*

Неправителствената организация „Инициативен родителски комитет“ //ИРК/ използва предоставената възможност на неправителствените организации,

обединени в Националната мрежа за децата /НМД/ да изразят своето становище по **§2 от Законопроекта за Омбудсмана. В свое становище до председателя на Комисията по образованието, науката и въпросите на децата, младежта и спорта, Огнян Стоичков**, организацията ИРК изразява своето отношение към проблема с **липсата на текстове в Закона за обособяване на специализиран Омбудсман за деца.** В становището се отбелязва, че предвидените изменения на Закона относно **правомощията на Обудсмана по отношение закрилата правата на децата са недостатъчни и не отговарят в задоволителна степен на Препоръките на Комитета по правата на детето към ООН от 06.06.2008 г.,** приети на неговата 48 сесия по повод втория периодичен доклад на България от 21.05.2008 г. В една от точките на препръките е отбелязано, че:

.....

„2. Комитетът препоръчва на държавата да възложи на **независима агенция мандат за мониторинг и популяризиране правата на децата, както и осигуряване на достъпен механизъм за подаване на жалби от деца и техни представители....Тази агенция може да представлява отделно бюро за правата на детето или да бъде част от институцията на Омбудсмана, като бъде назначен пълномощен заместник-омбудсман по правата на децата.** Комитетът препоръчва също така Омбудсманът да кандидатства за акредитация пред Международния координационен комитет на националните институции за популяризиране и защита на правата на човека (ICC)."

В настоящия Законопроект не се предвижда фигурата на изричен Заместник-омбудсман по правата на децата, както е посочено в цитираната по-горе препоръка. Според

Инициативен родителски комитет, предвид обстоятелството, че Република България е обвързана в еднаква степен с изпълнението на Конвенцията за правата на детето и с оглед процедурна икономия, би следвало в законодателната инициатива за изменението на Закона за Омбудсмана да бъде включено и изпълнението на Препоръките на Комитета по правата на детето към ООН от 2008 г. Повечето от тях биха могли да бъдат в значителна степен изпълнени, ако се **законодателно се регламентира института на Заместник-Омбудсман по правата на детето, за да се упражнява именно гражданският контрол върху ефективността на администрациите, различните организации, съдебната система и всички институции на държавата.**

Обособяването на Заместник-Омбудсман по правата на децата със съответните определени в закон правомощия ще бъде и една допълнителна гаранция, че спазването правата на децата и прилагането на нормите в тази област ще бъде следено от специализирана и експертна неправителствена институция, ползваща се със законодателна инициатива и упражняваща гласност в обществото ни.

4.5. Становище на Националната мрежа за децата във връзка с националното обсъждане на законопроекта за Закон за детето.

Източник: *http://society.actualno.com/news_369292.html,* **НМД за Закона за детето: Не е ясна отговорността на институциите!**

Една от *основните препоръки* на участниците в организираното от Национална мрежа за децата национално обществено обсъждане на предложения от МТСП законопроект за Закон за детето , в края на 2012 г., е:

- ***Дефинирне на отговорността, която носят институциите за изпълнението на поетите към децата и семействата ангажименти.***

Според мнението на над 200 участници от общо 17 области, включени в четирите срещи из страната, **предложеният текст на закон не дава отговор на въпроса кой е отговорен за създаването на политиката за децата у нас.** Представители на гражданските организации, родители, учители и социални работници са препоръчали, освен големият брой предвидени санкции за семействата, специалистите, пряко работещи с деца и журналистите - **в новия закон за детето да бъдат предвидени и санкции за кметове или министри, нарушили ангажиментите си към децата.** Според изпълнителният директор на НМД, Георги Богданов, гражданското общество приветства усилията на правителството да модернизира политиките за децата и новият закон за детето е сериозна стъпка в тази посока. Необходимо е обаче, в изготвянето на текстовете на закона да се вземат предвид и мненията на участниците в обсъжданията за подобренията, отнасящи се до в ключови области.

Друга част от *основните препоръки към правителството*, които представителите на гражданския сектор и специалистите, работещи с деца, са извели по време на обсъждането, са:

- ***Осъществяване на подкрепа за всички семейства*** – трябва да се развие гъвкава система от услуги за подкрепа на семействата. Това включва не само финансова помощ, но и социална работа и предоставяне на подкрепа за по-добра родителска грижа.
- ***Поставяне на специален фокус върху всички уязвими групи деца*** – в текста на настоящия Закон за закила на детето се обръща специално внимание единствено на децата с увреждания. Необходимо е да бъдат добавени специализирани мерки за подкрепа и на други уязвими групи деца, като децата, живеещите в бедност; децата, в конфликт със закона и др.
- ***Ограничаване на изоставянето на деца*** – да се забрани изоставянето на деца от 0 до 3 години в институциите, което обаче е трудно реализуемо, поради недостатъчния брой приемни семейства, недобре развитите услуги по превенция на изоставянето и работата с биологичните семейства.

*

* *

mario

Protect children on the move

ECPAT BULGARIA - Neglected Children Society -
Bulgaria National Group of ECPAT International

ЕКПАТ БЪЛГАРИЯ - Сдружение "Пренебрегнати деца"-
Национална група на ЕКПАТ Интернешънъл за България

България, София
Тел./ Факс: +359 2 986 11 03
Мобилен тел.: +359 878 400 074

e-mail: neglchildren@yahoo.com
ECPAT website: www.ecpat.net
Mario project website: www.marioproject.org